

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

ABONAMENTUL :
In România un an (48 NUMERE). 10 lei
„ sease luni . . . . . 6 „
In toate țările uniunii poștale un an 12 „

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
București, Calea Victoriei 60. Pasagiu No. 3
DIRECȚIA : București, B-dul Ferdinand 55
TELEFON 8/66

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA
APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR :
C. RADULESCU-MOTRU
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMĂR.
25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pentru o pătrime
de pagină 10 lei.

No. 7.

DUMINICĂ, 12 DECEMBRIE 1910

Vol. IX.

SUMARUL

NOUTĂȚI:

† D. A. Teodoru. — *Concurs literar. — Anuarul Universității din București. — Recensământul știutorilor și neștiutorilor de carte. — Ecouri din lumea igienei sociale.*

CEȘTIUNI SOCIALE:

RODOLPHE BRODA. *Ce pot împrumuta popoarele unele de la altele*

PETRE PRIBEAG. *Studentii români din străinătate. (Scrisori din depărtare).*

LITERATURA:

MAURICIU JOKAI. *Ași fi putut și eu să fu.*

MEDICINA:

DR. L. V. VAIAN. *Problema cancerului.*

DISCUȚII:

TH. CORNEL. *Curentul nou artistic de la noi și critica de artă.*

V. VÎRCOL. *Trebuie să se facă un început de decentralizare în învățământ.*

NOTE ȘI INFORMAȚII: Charles Diehl in București. — „Salvarșan”. — Cauzele cutremurelor. — Un Rousseau japonez. — Mefistofele al Rusiei. — Căsnicii studențești in Germania.

REVISTA REVISTELOR: *Le Courrier Européen. — Căminul nostru. — Viața nouă.*

FINANȚE ȘI COMERȚ: *In interesul exportului de cereale.*

NOUTAȚI

† D. A. Teodoru.

O moarte crudă și neașteptată ne răpește pe unul din membrii de seamă ai corpului nostru didactic, pe colegul D. A. Teodoru, în ultimul timp secretarul general al ministerului instrucțiunii publice.

Licențiat în litere al Universității noastre, mai în urmă laureat al școlii de înalte studii din Paris, D. A. Teodoru înapoiat în țară a ocupat un loc de frunte în învățământul nostru secundar.

Sufletul său cald, temperamentul său de luptător ni-l arată totdeauna în fruntea mișcărilor generoase. Dacă în ultimul timp, înscrierea sa în partidul liberal și disciplina strânsă a organizațiilor politice, i-au reclamat de multe ori poate un prea mare zel pentru desăvârșirea operei minis-

trului școlii de astăzi, Teodoru a făcut-o, de sigur, convins că apără și lucrează pentru binele școlii.

Moartea prematură a lui D. A. Teodoru, lasă un real gol în corpul nostru didactic secundar; partidul liberal pierde pe unul din colegii și devotații săi soldați; iar d-l Haret, pe cel mai de seamă al său colaborator în ultima sa guvernare.

Concurs literar

„Noua Revistă Română” a hotărât să acorde în fiecare lună un premiu în bani de cincizeci lei pentru cea mai bună satiră politică în versuri privitoare la viața noastră publică. Satira va trebui să aibă caracterul obiectiv al unei lucrări literare.

Manuscrisele se vor trimite pe adresa redacției până la 14 ale lunii.

Anuarul Universității din București.

Universitatea din București publică al XVIII-a al său anuar, cuprinzând date asupra învățământului superior în anul școlar 1909/1910.

Extragem următoarele date care ni se par interesante. În anul 1909, 910 au frecventat cursurile universitare 3392 studenți.

Iată repartitia lor pe la diferitele facultăți:

A) *La Facultatea de Teologie*, sunt înscriși 196 studenți: 194 Români și 2 Bulgari, dintre cari 2 și la litere.

B) *La Facultatea de Drept*, 1575. In numărul total de 1575 sunt 3 studente, iar după naționalitate: 1507 Români (dintre cari 15 din Transilvania și 5 din Macedonia), 49 Israeliti, 3 Germani, 4 Greci, 1 Polon, 7 Bulgari, 1 Italian, 2 Austriaci, 1 Olandez. La doctorat înscriși 1090, din cari 2 studente, 1058 Români și 32 străini.¹⁾

C) *La Facultatea de Filozofie și Litere*, 422. In numărul total de 422 sunt 148 studente; iar după naționalitate: 414 Români, 4 Israeliti, 2 Greci, 1 Francez și 1 Bulgar.

D) *La Facultatea de Științe*, 193. In numărul total de 193 sunt 47 studente; iar după naționalitate: 176 Români.

E) *La Facultatea de Medicină*, 576. In numărul total de 576 sunt 94 studente; iar după naționalitate: 503 Români, 12 Bulgari, 1 German, 58 Israeliti, 1 Grec și 1 Austriac.

F) *La învățământul farmaceutic*, 436. In numărul total de 436 sunt 142 studente; iar după naționalități: 387 Români, 8 Germani, 35 Israeliti, 2 Austriaci, 2 Greci și 2 Polonezi.

Față cu numărul anului precedent, anul acesta se prezintă cu o scădere de:

Avem 3392 studenți față de 3478 ai anului 1908/909.

1) Doctoratul fiind suspendat în anul școlar 1909/910, nu s'au făcut înscrieri noi.

Pentru a se vedea la care facultate se simte mai multă scădere, reproducem și țifrele anilor trecuți:

Anii	Teolog.	Drept	Litere	Științe	Medic.	Farm.	Total
1906—1907	306	2635	376	230	733	187	4467
1907—1908	267	2229	358	203	682	145	3884
1908—1909	206	1620	374	196	659	423	3478
1909—1910	196	1575	422	193	576	436	3392

În cursul anului 1909/910 Universitatea din București a eliberat 444 diplome de licențiat sau doctor. Față cu numărul anului trecut, se constată iarăși o scădere.

Iată specialitățile la cari s'au eliberat aceste titluri academice.

	1909/910	1908/909
Licențiați în teologie	32	41
» » științe	11	22
» » farmacie	17	14
» » litere	44	74
» » drept	216	214
Doctori în drept	4	1
» » medicină	48	79
Total	372	444

Iată numărul total al diplomelor universitare eliberate de la întemeierea Universității și până astăzi:

Licențiați în teologie	414
» » drept	4185 (5 doctori)
» » științe	406 (1 doctor)
» » litere	632 (3 doctori)
» » medicină	19
Doctori în medicină	1155
Licențiați în farmacie	745

În total s'au eliberat 7565 de diplome universitare.

Recensământul știutorilor și neștiutorilor de carte.

Ministerul cultelor și instrucțiunii publice dă la lumină datele recensământului știutorilor și neștiutorilor de carte, colecționate și orânduie în forma unui raport sub îngrijirea d-lui Gh. Arghirescu, profesor secundar, capul serviciului statistic din ministerul instrucțiunii.

Lucrarea isvorată din dorința de a înlătura legenda, așa de mult acreditată în ultimul timp, asupra numărului excesiv de mare al neștiutorilor de carte dela noi, își ajunge întru câțva țelul. Cifrele au o putere mai mare de a convinge decât multe alte mijloace de probă.

Vor fi mulți cari vor striga peste tot locul scăderea bruscă a numărului analfabeților la noi.

Nu ne este în gând a contesta puterea adevărului cifrelor. În cazul de față însă ca și în toate publicațiile statistice, cestiunea care se pune este: întru cât cifrele pot să prezinte o înregistrare fidelă a faptelor pe cari le studiază. Nu vom întârzia să insistăm asupra acestei îndoeli puse chiar la fundamentul metodei statistice, căci nu aici îi este locul. Ceea ce voim să subliniem este dacă modul cum s'au colecționat datele ne da garanția că ele se pot apropia de adevăr.

Recensământul, ne spune introducerea publicației, a fost făcut de corpul didactic, odată cu recensământul copiilor în vârstă de a fi înscriși la școală. A fost cu alte cuvinte ancheta profesorilor special însărcinați, cari au mers din casă în casă întrebând pe părinți, copii, servitori, pe cine găsea acasă într'un cuvânt, asupra copiilor în vârstă de școală și asupra gradului de cultură al locatarilor.

Dacă însă pentru fixarea exactă a vârstei copiilor, institutorii, sau învățătorii aveau la îndemână registrele stărei civile, spre a verifica afirmațiile părinților, întru ce privește gradul de cultură al părinților sau chiar al rudelor cari conlocuiesc în aceeași clădire, nu aveau la îndemână nici un mijloc de verificare a afirmațiilor și ele trebuiau

consemnate întocmai. De aici iată ce s'a putut întâmpla, și ni se spune că s'a întâmplat.

Mulți din cetățeni jenați și e lucru destul de firesc, de această neobicinuită procedură, au căutat, să ascundă adevărul. Cui i-ar fi venit ușor să spue că nevasta sa, sau soacra sa, abia știe serie, sau nu știe de loc?

Și astfel în multe locuri, afirmația însăși a locuitorului era falsă.

Un director de școală din capitală însărcinat cu acest recensământ, imi spunea că a rămas surprins și foarte încântat față de marele număr de absolvenți a cursului modern, profesional sau liber pe care îl posedă o foarte depărtată mahala a Bucureștiului. Datele erau fals date. Nu e vina institutorului, că n'a putut să le verifice; doar nu era să se apuce să controleze prin casele oamenilor cari știu să citească și să scrie, puindu-i la probă.

Aceasta s'a întâmplat întru ce privește comunele urbane.

Nu tot așa stă lucrul cu satele. Acolo indicațiile învățătorului pot avea mult mai mult temei, căci el singur, când e un învățător harnic și muncitor, știe pe de rost starea fiecăruia din satul său.

Iată în rezumat concluziile raportului:

Populațiunea recensată în țara întreagă este distribuită în modul următor:

	bărbați	femei sau	total
1. Neștiut. de carte:	1.206.172	1.854.188	3.060.360
2. Știu numai citi și scrie:	717.659	246.724	964.383
3. Urm. școala prim.:	311.351	167.213	478.564
4. Abs. de școală prim.:	322.816	114.506	437.322
5. Abs. ai unui curs superior celui primar:	73.168	33.545	106.713
Total	2.613.166	2.416.176	5.047.342

În comunele urbane:

	bărbați	femei sau	total
1. Neștiutori de carte:	112.478	183.804	296.382
2. Știu numai citi și scrie:	127.158	85.498	212.656
3. Urm. la școala prim.:	40.254	32.019	72.273
4. Abs. de școală prim.:	97.579	68.433	166.012
5. Abs. de curs superior celui primar:	42.154	26.522	68.676
Total	419.623	396.276	815.899

Iar în comunele rurale:

	bărbați	femei sau	total
1. Neștiut. de carte:	1.093.694	1.670.384	2.764.078
2. Știu numai citi și scrie:	590.501	161.226	751.727
3. Urm. la școala primară:	271.097	135.194	406.291
4. Abs. de școală primară:	19.259	18.743	37.902
5. Abs. de curs sup. celui prim.:	7.195	4.866	12.061
Total	2.211.543	2.019.900	4.231.443

Raportul e însoțit de un interesant și prețios studiu asupra dezvoltării învățământului primar la noi și asupra organizării lui actuale, datorit d-lui Arghirescu. (XXXVII pg.)

Bogăția de amănunte, claritatea în expunere, planul bine alcătuit care formează fundamentul acestui capitol introducător al publicației, fac din lucrarea d-lui Arghirescu o contribuție serioasă la istoria învățământului nostru public.

Am îndemna sincer pe d-l Arghirescu, să ne desvolte mai mult unele părți din epoca contemporană a învățământului nostru primar—programe de studii, orare, norme de recrutare a corpului didactic, rezultatele învățământului etc. — și opera d-sale, cu drept cuvânt, va putea fi socotită alături de opera lui V. A. Urechii, singura istorie a școalelor noastre primare.

N. R. R.

ECOURI DIN LUMEA IGIENEI SOCIALE.

Regenerarea Neamului

Zilele acestea a apărut în cunoscuta și populara «Biblioteca pentru toți» editată de d. Leon Alcalay, o foarte interesantă scriere daneză «Sistemul Meu, 15 minute pe zi pentru sănătate» de J. P. Müller, tradusă în românește. Această scriere care a făcut epocă, de și publicarea ei este recentă, a fost tradusă în mai toate limbile europene în ediții de sute de mii de exemplare. Nu se cunoaște până azi o scriere care să fi avut un mai mare răsunet și un mai strălucit succes. Și cecace e mai curios e că cărticica aceasta, eftenă

în toate țările, fiind eminamente practică, nu a rămas în domeniul pur al intelectualității; ea a trecut dela vorbe la fapte și azi sunt o mulțime de orașe în cari sute de stabilimente publice sau private s'au fondat pentru punerea în aplicare a principiilor autorului atât de ușoare și atât de simple. Mai toate sistemele de regenerare fizică a oamenilor au trecut în planul al II-lea față de «Sistemul Meu» pentru motive bine determinate și atât de solid argumentate în scrierea aceasta. Astăzi gimnastica de școală sau de casă, sporturile sub toate formele nu pot ignora «Sistemul Meu»; ba ceea-

ce e mai mult, ele însăși cedează locul lor vechiu și de ani de zile câștigat, minunatelor principii din «Sistemul Meu».

Lesnicioasa aplicare a principiilor fundamentale de exerciții fizice, pe cari le poate face dela copilul cel mai fraged până la bătrânul cel mai gârbov, dela individul cel mai sănătos până la suferindul cel mai desnădăjduit, — a făcut din această scriere un fel de pâine zilnică a milioaneilor de adepți ai fostului locotenent în armata daneză, Müller. S'a introdus prin școli, prin institute publice sau private, prin stabilimente de gimnastică publică sau privată, prin cluburi sportive, peste tot unde cei în mâinile cărora a intrat această excelentă scriere, și-au dat seama că față de progresiva degenerare fizică a omului modern, nu este altă alcătuire mai lesnicioasă și mai practică de principii și de exerciții fizice, ca opera ingenioasă a lui Müller.

Ea nu e o simplă copiere sau aranjare dibace a unor exerciții de gimnastică cunoscute, ci este rezultatul unei lungi experiențe încoronate cu succes a vigoșului ei autor, care a căutat să experimenteze rând pe rând toate sistemele de gimnastică anterioare, pentru a se convinge că atunci când ele nu aduc rău organismului omenesc dau cel puțin o dezvoltare exagerată unor membre și părți exterioare ale corpului fără vre-un efect salutar asupra *organelor interne*. Și aici stă una din frumosele originalități ale lui Müller. De o mare valoare este iarăși reîntronarea unui foarte vechiu sistem — de pe timpul Grecilor, — de fricțiune a pielii, cu mult modificat și îmbunătățit de Müller în «Sistemul meu».

Spațiul nu ne permite de a face o analiză critică a acestei scrieri atât de ușor scrise și atât de bine traduse. O recomandăm însă elevilor și mai ales profesorilor-maeștri de gimnastică, cum și tuturor persoanelor care pun preț pe regenerarea fizică, alături cu oboselele petreceri zilnice sau cu zdrobitoarele ocupații. Traducerea românească fiind efină, suntem siguri că ea va putea intra în mâinile tuturor și suntem convinși că acel care o va citi odată numai, o va și aplica. 15 minute pe zi pentru *regenerarea fizică*! Cât de puțin față de orele și zilele și mai ales nopțile întregi pe cari le risipim pentru *degenerarea noastră fizică*!

În țara noastră unde educația fizică e atât de neglijată, unde totul se face prin oficialitate, nu ne îndoim că această scriere va atrage atenția îndrumătorilor tineretului nostru și se vor servi de ea introducând-o prin școli și instituții de educație publică, pentru *Regenerarea Neamului Nostru*.

Această carte în edițiile streine se vinde cu prețul de 3 lei iar în traducerea *Bibliotecei pentru toți* s'a pus la dispozițiunea publicului pentru minimul preț de 60 bani.

Edit.

===== ABONAMENTELE SE PLĂTESC ÎNAINTE. =====

Cel mai lesnicios mijloc de plată a abonamentului este mandatul postal.

Administrația NOUEI REVISTE ROMÂNE: Calea Victoriei, 60.

===== BUCUREȘTI. =====

A apărut :

Biblioteca editată de „Noua Revistă Română“

- No. 1. *In zilele de anarhie* de C. Rădulescu-Motru.
 „ 2. *Sufletul neamului nostru* de C. Rădulescu-Motru.
 „ 3. *Contractul de muncă* de Dem. Negulescu.

PREȚUL UNUI NUMĂR 15 BANI

Editeurs •

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de Paris, ENGELMANN de Leipzig, WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA“

REVUE INTERNATIONALE de SYNTHESE SCIENTIFIQUE.

Direction : G. BRUNI — A. DINISI — F. ENRIQUES
 A. GIARDINA — E. RIGNANO

4 numeros par an, de 280—300 pages chacun.

On se plaint de plus en plus des etrets de la spécialisation à outrance à laquelle les hommes des sciences sont condamnés. *Scientia* a été fondée en vue de contrebalancer ces fâcheux effets. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches diverses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général : elle permet ainsi à ses lectures de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientifique contemporain.

Scientia, qui est dans sa quatrième année d'existence, a connu du premier coup la faveur du monde savant, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scientifiques les plus éminentes de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs : MM. Bruni, Enriques, Dionisi Rignano, des travaux de MM. Poincaré, Picard, Tannery, Voigt, Boutroux, Borel, Fabry, Zeuthen, Zeeman, Arrhenius, Gorges Darwin, Lowel, Ritz, Seeliger, Soddy, Ostwald, Wallerant, Lehmann, Schiaparelli, Clamician, Raffaele, Foà, Höber, Galeotti, Ebslein, Demoor, Asher, Fredericq, Lugaro, Delage, Caullery, Rabaud, Driesner, Wiessner, Haberlandt, Bohn, Claparède, Janet, Rey, Pikler Cunningham, Westermarck, Kldd, Landry, Vilfredo Pareto, Achille Loria, Sombart, Carver, Oppenheimer, Meillet, Borkiewicz, Riccobono, Philippe Sagnac, Salomon Reinach, Simmel, Scialoja, etc.

A partir de Janvier 1909 *Scientia* joint au texte principal, portant les articles dans la langue de leurs auteurs, un supplément avec la traduction française de tous les articles allemands, anglais et italiens. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement :

25 francs. — 20 mk., — 20 sh.

Direction et Rédaction : Milan, Via Aurelio Saffi, 11

SANATORIUL

Dr. GEROTA

CONSTRUIT ȘI MONTAT

Special pentru tratamentul boalelor chirurgicale

Operațiuni și Faceri

Bulevardul Ferdinand 48, București

TELEFON 1/44

Cea mai ingenioasă mașină de scris este

„YOST“

Singura care scrie fără panglici

MODEL 10: cu claviatura dublă.

MODEL 15: cu scrisul vizibil și claviatura simplificată.

Cu tabulator pentru tablouri, devize, etc. Cu adaptator pentru scrisul în mai multe culori.

BUCUREȘTI

Calea Victoriei No. 54.

TELEFON

MARCO DATTELKREMER

STRADA CAROL, 62 (vis-à-vis de Hotel Regina)

CEL MAI ASORTAT MAGAZIN DE MOBILAT DIN ȚARĂ

COVOARE, DRAPERII, PERDELE, PREȘURI, LINOLEUM, etc., etc.

SOBE cele mai perfecționate BELGIENE și GERMANE

DORMITOARE, SUFRAGERII, SALOANE, BIUROURI, etc.

— MAȘINI de CUSUT cu prețurile originale ale Fabricii. —

PREȚURI REDUSE ȘI ABSOLUT FIXE. — VÂNZARE ȘI IN RATE.

CESTIUNI SOCIALE

CE POT ÎMPRUMUTA POPOARELE UNELE DE LA ALTELE

Conferință ținută la Ateneu în seara de 27 Noembrie 1910
de d-l Rodolphe Broda, directorul revistei *Les documents
du progrès* din Paris.

Problema împrumuturilor reciproce ce și le pot face popoarele între ele este o problemă relativ nouă. Civilizațiile vechi ca și cele medievale erau exclusiviste, pentru că întrebările, la care activitatea omenescă avea să dea răspuns, nu erau aceleași, și cu atât mai puțin soluțiile puteau fi asemănătoare, chiar dacă întrebările s'ar fi asemănat. De aceea se putură desfășura în două regiuni deosebite ale globului două civilizații cu desăvârșire streine una de alta, cea chineză și cea greacă. Erau așa de deosebite mediile sociale ce le-au produs, în cât chiar dacă ar fi venit în contact, acest contact ar fi rămas cu desăvârșire steril.

Nu tot așa se întâmplă lucrurile în secolul nostru, în care, prin avântul uriaș al mijloacelor de comunicație și prin răspândirea aproape mondială a industrialismului, aceleași probleme se ivesc pentru toate regiunile pământului ce vin într-o atingere neîntreruptă. Problemele s'au generalizat, dar soluțiile au rămas în definitiv tot particulariste; pentru a completa această lipsă s'a început o conlucrare rodnică ce să creieze civilizația sintetică, în care cele mai bune soluții să fie generalizate, socotindu-se societatea ca un imens laborator de experiențe și evitându-se astfel încercările inutile. În cele ce urmează se vor indica reformele și ideile experimentate aiurea și putând să servească de modele pentru soluțiile problemelor sociale din țara noastră.

În primul loc este marea idee engleză a Parlamentarismului, răspândită astăzi peste toată suprafața continentelor civilizate și având în esență un principiu fără de care Parlamentarismul însuși ar fi șocotit ca o parodie. Este principiul că voința generală exprimată prin alegeri nu poate fi călcată de nici o altă voință, ci servește ca verdict suprem. Influența guvernului spre a determina această voință sau spre a o falsifica ar trece drept o crimă. Ne explicăm deci pentru ce în marea criză prin care trece acum Anglia și conservatorii și liberalii au fost perfect înțeleși asupra punctului cardinal al soluțiunii: să facă un nou apel la corpul electoral, rămânând ca acesta să însemne cel din urmă cuvânt al voinței exprimate a poporului englez.

Nu mai e nevoie să spunem cât de utilă ar fi pentru parlamentarismul român aplicarea principiului esențial al clasicului parlamentarism din Anglia.

Anglia și România sunt unicele țări din Europa ce au o însușire excepțională comună: Este repartiția cu totul disproporționată a proprietății funciare. Nu există decât proprietate latifundiară concentrată în

puține domenii foarte întinse și o foarte restrânsă proprietate mică țărănească. De aceea în Anglia nu sunt sate pentru că muncitorii rurali, ale căror interese erau contrarii cu ale proprietarilor, au emigrat la orașe și au concentrat toată bunăstarea țării în industrie; o criză industrială aduce însă mizeria întregei populațiuni. În Franța există o țărănime cu proprietate mijlocie, conservatoare și progresivă în același timp, care alcătuește baza cea mai sigură a Republicei.

În Anglia nu s'a aplicat însă nici un remediu la această stare nenorocită; latifundiile nobililor sunt încă vaste terenuri de vânatoare. Există însă o țară, Noua-Zelandă, unde la început situația era identică, imitată după metropolă; acolo s'a aplicat însă un remediu radical și anume impozitul progresiv pe venitul proprietății funciare. Latifundiarii s'au convins atunci că agricultura în mare nu mai e profitabilă și au împărțit pământurile lor la țărani, care alcătuiesc actualmente sprijinul cel mai solid al statului și baza bogăției naționale.

În țara noastră cum s'ar putea remedia răul?

Germania ne-ar putea oferi de asemeni spre învățatură una din cele mai mari idei ale timpurilor noastre, realizată de Bismark acum douăzeci și cinci de ani, asigurarea obligatorie a lucrătorilor în contra accidentelor profesionale, a boalelor profesionale și a invalidității premature. Există o casă a asigurărilor în care fondurile sunt vărsate în modul următor: pentru accidentele profesionale patronii varsă întreaga sumă; pentru boalele profesionale patronii varsă o treime și lucrătorii două treimi; pentru invaliditate prematură patronii varsă o treime, lucrătorii o treime și statul pe cea de a treia.

Cu acest sistem s'a plătit în douăzeci și cinci de ani de către casa asigurărilor suma de 7 miliarde lei ca plăți de asigurare celor trei categorii de lucrători. Casa asigurărilor întreține de asemenea sanatorii pentru lucrătorii tuberculoși, care, odată vindecați, sunt redați societății ca forțe productive și plătesc astfel înzecit ceia ce s'a cheltuit cu vindecarea lor.

În Noua-Zelandă este o lege care cheamă la fiecare patru ani pe cetățeni la un plebiscit, ca să se pronunțe dacă numărul cârciumilor trebuie menținut sau micșorat. La început se vota încă pentru sporirea numărului cârciumilor; dar de cincisprezece ani de când și femeile au căpătat drept de vot la aceste plebiscite și au votat neconținut pentru suprimarea completă a cârciumilor, lucrurile au luat cu totul altă înfățișare: Delictele sunt rari și închisorile pustii; tinerii se duc la Biserică, la conferințe publice și la bibliotecă; viața familiară a fost întărită și curățită și nivelul cultural ridicat. Fiece bun Român ar trebui să dorească și pentru țara sa o asemenea bună stare.

Franța ar putea servi de model prin legislația sa școlară, promulgată de Jules Ferry la 1872. Obligatorietatea, gratuitatea și laicizarea învățământului sunt punctele esențiale ale acestei legi; dar mai interesant decât ele este mijlocul prin care se realizează gratuit-

tatea, principala îngrijire pentru populația săracă. În fiecare comună este o „casă a școalelor“ care își procură fonduri din veniturile generale ale comunei și din contribuții speciale plătite de oamenii cu dare de mână și a cărei însărcinare este de a da încălțăminte și haine școlarii săraci, pentru ca astfel să poată lupta contra intemperiilor iernei și să fie în stare a-și îndeplini datoria pe care le-o impune obligativitatea învățământului. În orașe, în centrele industriale unde străzile sunt bune, casa școalelor dă gratuit copiilor săraci un prânz și în unele cazuri excepționale două prânzuri pe zi. În acest chip sarcina părinților este ușor de îndeplinit. Obligativitatea învățământului nu mai e o nedreptate și gratuitatea devine o realitate. Situația din România ar verifica binefacerile legii lui J. Ferry.

Popoarele germane din Nord ar putea oferi ca model instituția specifică lor a Universităților populare. În Norvegia ministerul instrucțiunii publice dă puteri unui comitet, însărcinat cu ținerea de conferințe sistematice în orașe și chiar în sate, să trimeată profesori dela Universitatea din Christiania, care să expună în prelegeri populare cele mai interesante chestiuni de cultură generală. În Danemarca se organizează în timpul sezonului mort pentru agricultură adevărate universități hibernale în centrele departamentale, la care se țin în special cursuri de agricultură. Acestea îmbunătățesc mult modul de cultură și regulează pe baze solide economia rurală. O însemnată consecință a lor a fost răspândirea extraordinară a cooperativelor agricole de producțiune; acestea s'au pus în contact cu cooperativele de consum din Anglia și raporturile între ele au devenit atât de importante în cât acum federalele respective întrețin o întreagă flotilă de transport pe socoteala lor. Iată în definitiv câteva din experiențele sociale încoronate de succes la alte popoare, ce ar putea fi repetate cu folos de toate celelalte, aflate în condițiuni similare. Pentru a realiza în cercuri cât mai largi cunoașterea experiențelor sociale exotice s'a înființat la Paris un „Institut internațional pentru răspândirea experiențelor sociale“ al cărui organ de publicitate este revista „Les documents du progrès“ și a cărui însemnată stă în aceea că poate economisi reformatorilor de pretudindeni sfârșirea inutilă a unor încercări ce, în condițiuni similare, n'au isbutit și le poate pune la dispoziție rezultatele fericite ale experiențelor isbutite aiurea. Prin răspândirea cât mai largă a rezultatelor experiențelor sociale omenirea va deveni un imens câmp de experiență și civilizația va ajunge sintetică, una și fără contradicțiuni.

(Rezumată de C. Sp. H.)

Colecțiunea primelor patru volume din Noua Revistă Română (seria veche), se găsește de vânzare la Administrație, pe prețul de 5 lei volumul.

STUDENȚII ROMÂNI DIN STRĂINĂTATE

(SCRISORI DIN DEPĂRTARE)

I

Dragă prietene,

Când celui neadormit, i se nălucește o limbă de flăcără jucând pe coasta dealului învăluit în întuneric, s'a mântuit cu odihna lui. Licărirea îl atrage, mereu îl urmărește, doar doar va da de comoară; puterea lui se istovește fără nici un rost. Străinătatea e pentru noi, Români, năluca ce ne îmbie întruna. Ne credem nenorociți dacă nu o ajungem și ne trecem o bună parte din viață măcar trăind cu gândul la ea. Dorința supremă a oricărui Român cult e de a fugi de țară; de poate se expatriază pentru totdeauna; de e legat prin ocupațiuni, când are o clipă de libertate, trece granița. Prin imitație mai mult decât din necesitate, aceeași dorință apucă și pe orice alt Român, pentru care cultura e un lux. Tânărul cu ceva dare de mână, care abea a asvârlit chipiul de licean, e trimis în străinătate; universitățile din țară nu-l satisfac. Părinții care au grijă de viitorul odraslelor lor, fac ce pot și le trimet dincolo de hotare; instrucție e aceea se dă în liceele noastre? Pensionarul abea așteaptă ziua când e trecut pe lista de pensii, pentru ca să se odihnească la Paris ori Viena. Nu mai vorbesc de moșierul care nu găsește îndeajunse distracții în țară, ca să asvârle aurul scos din pământul țării.

Acestei cerinți imperioase—după unii trebuință—ești și tu, ca ceilalți, sclav. Dacă nu o arăți răspicat în scrisoarea ta, reiese din espresionile întrebuințate, influențate de gândul ascuns. Nu ai putut scăpa de vraja străinătății, pentru că spre ea ne îndreaptă: școala românească, familia, viața de toate zilele. Pământul țării e bun să ne procure mijloace de trai, încolo... nu merită nici o atențiune, căci atmosfera ce-l învăluie e așa de diferită de cea a altor ținuturi!

Ziceam că în primul rând, școlile noastre ne înstrăinează cât pot, de locul în care trăim sau ni-l descrie—ca și faptele ce se petrec pe el—cu atâta indiferență, une ori cu silă, în cât ne îndreaptă sufletul spre locurile mănoase, civilisate, pline cu evocări ale vremurilor eroice din istoria omenirii, dar care nu sunt ale noastre. Judecă și tu. Cât am învățat noi din istoria țării în vremea anilor de liceu? Un an în cursul inferior, iar în cel superior fapte presărate prin istoria altor popoare. Ni se dicta pe larg, săptămâni întregi, suferințele, frământările, eroismul popoarelor depărtate de noi, streine de neam și se trecea repede, fără cea mai slabă tremurare de glas, asupra svârcolirilor poporului nostru de a se scutura de ghiarele, adânc înfipte, ale atâtor hrăparețe paseri, care căutau să ne istovească, să ne nimicească. Ni se ridica în slavă domnia lui Ludovic al XIV-lea, foarte însemnată pentru țara franțuzească și se trata ca și corolarul unei

teoreme principale, vremea lui Vasile Lupu, decisivă în evoluția noastră culturală.

Se înțelege; când privești chestiunea obiectiv, așa e natural, drept, să dai Cesarului ce e al Cesarului. Dar lumea, înainte de toate, e locul meu de naștere; cătră el trebuie în primul rând îndreptată inima copilului ușor impresionat de fapte eroice. Și apoi, nici o școală nu e mai obiectivă ca a noastră, în dauna noastră. Iată ce spune un francez despre chipul cum se predă istoria în Statele-Unite ale Americii: „Din cel mai neînsemnat fapt istoric învățătorul face un eveniment; îl ridică în slavă. De un general necunoscut vorbește pare că ar fi Napoleon ori un Cesar. Și astfel să clădește în mintea și sufletul fiecărui individ un altar în cinstea patriei, iar toată lupta economică, socială, culturală, se duce în jurul acestei noțiuni, ce cuprinde toate interesele personale puse în joc“.

Dar numai istoria așa se predă? În vremea celor șapte ani de liceu, geografia țării am învățat-o într'un singur an din cursul inferior. Se cunoaște mai bine capitalele statelor celor mai mici din Germania, eram în stare să spunem orașele prin care trecem dela Iași la Berlin ori Paris, dar ne încurcam când era vorba să fixăm capitalele județelor noastre, ori să arătăm pe hartă locurile istorice unde pământul a fost îngrășat cu sângele și trupurile străbunilor noștri. Nu ni se deschidea pofta de a cunoaște întunecatele văi, sălbatiche și atrăgătoare, de sub poalele frumosului, unicului Ceahlău, dar se stărnea în noi dorința să gustăm priveliștea mult laudată de pe Righi. Și așa mai departe. Știam apele, munții, succesiunea straturilor pământului din Franța, mai ales din Franța; ni se pomenea fauna și flora ținuturilor dela ecuator ori poli, dar habar nu aveam cum sunt munții noștri, ce fel de burueni ori arbori îi îmbracă, care e bogăția de forme din delta Dunărei ș. a. Rezultatul? Eșind din școlile românești, elevul, devenit om în toată firea, nu-și cunoștea țara, nu căpătase dorința să o cunoască, ci, își avea sufletul atras spre țările streine, descrise ca idealuri în ce privește vitejia conducătorilor lor, măestria gânditorilor lor, măreția și farmecul înfățișării pământului lor. Totul, totul ne împinge în afara țării, care nu e bună decât să ne dea mijloace spre a ne îndestula dorințele scormonite prin educația noastră școlară. Școala era de minune ajutată de familie, de acele familii mai ales care se socoteau și ele ne la locul lor în societatea românească și care nu-și găseau hrana culturală—dacă aveau nevoie—decât în cărțile, revistele și chiar ziarurile străine. Deveniți stăpâni pe gândirea noastră, liberi să ne mișcăm cum dorim, chiar dacă ne-ar fi rămas o mică parte din fireasca dorință să rămânem între ai noștri, ce ni se dădeau spre îndrumare, spre întărire? De deschideam puținele reviste românești ce aveam la îndemână, le găseam pline de reproduceri din revistele străine. Era cu neputință ca la aprecierea vreunui modest scriitor dela noi să nu-l găsim nimic sub greaua comparare cu un Maupassant ori Zola. Eșea vre-o carte scrisă de vre-un Român, care se

încumeta să trateze cele mai ușoare probleme sociale, economice ori științifice, silindu-se să le redeie prin prisma originalității lui de gândire, ceea ce face mai întotdeauna originalitatea scrierei, era trecut sub tăcere, pentru că aceiași lucrare era scrisă în vre-o limbă străină și deci trebuia să aibă prioritatea, să fie mai de seamă. Recenziile erau toate restrânse numai la ultimele creațiuni streine, căci cele românești nu puteau să deștepte —nici ca formă—vre-un interes. Imi aduc aminte că tu însu-ți ai fost dureros impresionat de purtarea celor ce conduceau o „revistă specială“ cu ocazia broșurei scoase de profesorul nostru. În naiva lui dragoste de a contribui cu ceva la îndreptarea unor rele ce se găsesc în școala noastră, ș'a strâns observațiunile proprii, din experiența sa, în câteva pagini, urmate de unele sintetizări cu o mai largă aplicare. „Revista specială“ nici nu a pomenit apariția broșurei, dar mai târziu, face o recenzie elogioasă unei cărți scrise de un străin, apărută în urma celei românești, și în care se aflau exprimate aceleași idei conducătoare eșite din analiza unor fapte analoge.

Câtă deosebire e pe aice! Toți ridică în slava cerului rezultatul muncii neamului, la orice prilej evocă trecutul lor; se cunosc întâi bine pe ei, uneori numai pe ei, fără să-și peardă vremea pentru ca să știe ce e la vecini. Nu pomenesc de dureroasa constatare, bunăoară că franțuzii habar nu au de viața noastră, năzuințele și trecutul nostru, nici chiar de situația noastră geografică. Suntem prea departe de ei, prea mici, pentru ca să-și dea osteneala să ne cunoască. Dar chiar între egali, fiecare popor învață a se cunoaște mai întâi pe sine și apoi, dacă are nevoie sau dorință, pe vecinul său. Iar când cine știe din ce condițiuni cei ce sunt puși în pozițiune de a ști câte ceva și din istoria ori dezvoltarea altor popoare cu care vine în relațiune, rar când vor fi așa de obiectivi încât să le laude prin cărți ori ziare, deci înaintea celor neștiutori, ci vor găsi chipul ca să laude mai de grabă o mediocritate din sânul lor decât să spuie o vorbă bună despre un om superior străin. Noi care știm ce se petrece în lumea întreagă, în afară de țara noastră, ne uităm cu oarecare uimire la asemenea proceduri fără să băgăm în samă că în acest chip țara proprie e slăvită, provocând la fiecare individ încrederea în sine, dătătoare de putere pentru munca mai înaintată. Pe când pe aice fiecare uitându-se la sine, căutând să aibă mai mult, noi ne uităm mereu peste graniță și oftăm întruna la viața de acolo, fără să ne silim a ne crea o viață proprie. Ei se uită la pașii lor, înaintând mereu, noi ne uităm la ei și stăm pe loc.

De aceia, zic, e explicabil tonul scrisorii tale, e explicabilă năzuința ta ascunsă sub vorbe care vroind să spuie altă ceva, o trădează pe deplin. Pe cât de nedreaptă e această năzuință pe atât de dăunătoare e și mai ales, astăzi, fără temei. Dar despre netemeinicia ei, în special ce te privește pe tine și cei ca tine, în o altă scrisoare.

Cu multă prietenie
P.

II

Dragă prietene,

Răspunsul tău e cel așteptat. Nu puteai să dai altul. Scrii: „va să zică, după tine, noi trebuie să nu mai trecem granița, măcar că progresul țărilor mici derivă din experiența țărilor mari. Simt nevoia de a adânci specialitatea la care m'am dat; nu trebuie să mă duc acolo unde pot învăța mai mult, ci trebuie să rămân în semiobscurul din țara mea, să mă mulțumesc cu hrana neîndestulătoare ce mi se dă. Cred că ești greșit, pentru că astfel, chiar de am dori, nu pot să contribui cu nimic nou la înaintarea țării mele“. Să ne înțelegem. În rândurile trecute am fost de părere că noi nu ne cunoaștem țara, că totul aproape contribuie să ne înstrăineze sufletul de ea și că, în condițiunile actuale și în ce privește pe noi, școlile noastre superioare sunt îndeajuns de bine organizate pentru ca să ne pregătim cum trebuie în ele. Asupra punctelor dintâi, îmi dai dreptate; asupra celui din urmă nu ai dreptate. A fost o vreme când universitățile noastre nu puteau trăi fără ca profesorii noștri să nu fi căutat în țări streine pregătirea lor serioasă. Ei au luat din vechea cultură, s'au învățat a munci, a cerceta, a îndruma pe alții și au venit în țară. Noi care învățăm dela ei, suntem oare în drept să le nesocotim munca, dragostea lor de a ne împărtăși cunoștințele, râvna lor de a crea și în țară un curent de cercetare și cunoaștere? Cine pune chizășie că și noi, la rândul nostru, nu vom fi în neplăcuta lor situațiune de a simți un gol în jurul nostru pe acelaș motiv pe care-l învoci și tu, spre a te duce în străinătate? Procedeu acesta nu e drept, e dăunător țării și fără temei. E nedrept ca țara noastră mică să alimenteze populațiunea îndeajuns de bogată a marilor universități streine, pe când sălile de cursuri ale Universităților noastre, întreținute cu mari cheltuieli, să rămâie goale. Un singur exemplu va ajunge. Numai la facultatea de științe din Paris, dela 1906 până la 1909, au fost înscriși 103 studenți români, ceiace face cam 25 pe an. În privința numărului brut, România e socotită a doua țară din lume, după Rusia, care a dat contingentul cel mai mare de studenți. Dar dacă se socotește imensa populațiune rusă față de numărul locuitorilor țării noastre, aceasta vine în primul rând în ce privește procentul de studenți raportat la populațiune. Vra să zică, față de numărul total al locuitorilor, față mai ales de pătura restrânsă cultă, România trimete la Paris un număr mai mare de studenți, decât orice alt popor din lume. Pe lângă cei ce vin la Paris, adaugă și pe cei resleți în alte numeroase centre universitare din Austria, Germania și Franța și vei socoti de câtă putere de muncă sunt lipsite facultățile noastre de științi și câte elemente, care ar putea crea în jurul lor un focar de cercetări, măresc slava Universităților străine îndeajuns de înălțate prin puterile proprii.

Năzuința multora de a se duce în străinătate să lucreze, e fără temei. Vorbesc, bine înțeles, de con-

dițiunile în care se găsesc Universitățile noastre de o bucată de vreme încoace.

Cunoștințele generale care se dau în ele nu sunt cu mult inferioare acelor ce se capătă în centrele mari universitare, unde pentru aceeași materie profesază doi sau mai mulți profesori, agregăți, docenți. Indrumarea de cercetare, seriositatea lucrărilor, nu sunt nici ele mai pe jos. Dovadă e dispozițiunea luată de consiliul facultăței de științe din Paris—la Universitățile germane luată mai de mult—după care licențiații noștri destoinici nu mai au nevoie de a trece din nou examenele de licență, ci pot deadreptul păși la pregătirea tezei de doctorat. Că să poată lucra și la noi cu aceeași temeinicie ca și în străinătate dovedește cele câteva teze de doctorat trecute în țară, întru nimic mai slabe decât tezele susținute pe aici, după cum dovedește și cazul pomenit în o altă scrisoare, că un candidat român a trecut aice numai formalitatea susținerii tezei, prezentând o lucrare *făcută aproape cu totul în țară*. Președintele juriului de examinare, de o sinceritate demnă de un savant, a adus în public laude universităților noastre, arătând, indirect, netemeinicia celor cari fug de ele și de titlul ce le pot conferi.

Fuga noastră peste graniță este dăunătoare țării și instituțiunilor ei. În loc de a li se aduce un bine, să naște un mare, mare, rău. Traiul de aici se înțelege că e altul decât acel din Iași ori București. În afara oarelor de laborator, de bibliotecă, găsești ori unde și ori când un imbold cătră o cultură mai generală; lumea îți apare alta; decorurile satisfac privirea iar frământările unei mișcări intense culturale satisfac necesitățile sufletești inerente ființei culte. Cea dintâi isbândă, cele dintâi roade, cât de slabe, ale muncii proprii, în legătură cu mediul în care te miști, nasc simpatia, dragostea, recunoștința către instituția străină, către orașul străin, către țara străină. Cu cât ele te atrag, cu cât simțimintele cele mai gingașe te alipesc de ele, cu atât dispare sau măcar slăbește înclinarea către instituțiunile din țară, care au dat totuși mijloacele inițiale necesare pentru ca să săvârșești, ceiace ai produs. Venind în țară, slăbirea legăturii cu ea crește, când faci comparație între ce ai lăsat și între mediul în care vei trăi. Această apropiere te otrăvește, te urmărește mereu, „îți taie pofta de lucru“, te reduce la un funcționar care-și face datoria pentru care este plătit, iar la cea dintâi oră de libertate te alungă să trăești măcar câteva clipe în atmosfera din care ai fost silit a te rătăci. Dacă ți-e posibil, legătura sufletească o faci veșnică. Te expatriezi, trăești pentru totdeauna în țară străină, iar munca ta, care ar însemna mult în mica noastră țară, o sacrifici pe altarul aceleia care nu are nevoie de ea, făcându-ți o laudă chiar din uitarea dureroasă că ești român. X. Y. Z. sunt atâtea pilde vii.

Starea aceasta de lucruri nu mai poate dura, căci e o rușine pentru instituțiunile noastre. În ele putem găsi de lucru ori când, sub călăuze sigure. De ce am fi mereu și în toate tributarii străinătății? Înțeleg pen-

tru acele specialități cari lipsesc încă în Universitățile noastre, dar pentru disciplinele bine reprezentate? Bursele pentru străinătate ar trebui desființate și înlocuite prin burse de cercetări în țară. Examenele de echivalență ale diplomelor străine ar trebui să nu fie numai niște simple formalități, ci foarte riguroase. Numai așa Ungurii au oprit pe cei din țara lor să mai studieze la Viena în dauna universităților dela Budapesta și Cluj. Dar.... e retrograd a'opri studiarea în centrele mari. Ori cât, e vechimea, experiența îndelungă, viața științifică, care face mediul cu totul altul, mai variat, mai fortifiant. E adevărat! Pentru a-l cunoaște sunt alte mijloace eficiente, puse în practică în timpurile din urmă de Academia Română. Tinerii care au lucrat în țară, după ce s'au dat licența sau după ce au trecut doctoratul, sunt trimiși în străinătate, pentru un timp limitat, nu spre a lucra la un singur profesor, ci spre a observa, a studia felul muncii, în laboratorii și centre diferite. Efectul e altul, dar și pozițiunea celui ce face asemenea călătorie e cu totul diferită de a elevului ce e pus, de multe ori, la încercări de început.

Acesta e procedeul celor mai mulți străini. Rar de tot vei vedea un german trecând doctoratul în Franța ori în Anglia, dar foarte dese ori se întâlnesc vizitatori sau chiar lucrători temporari, care constituiesc tocmai legătura normală, necesară, între diferitele Universități. De găsești un loc interesant, rămâi mai multă vreme, drept colaborator al unui cercetător străin. Nu te oprești însă toată viața, cum fac mulți de ai noștri, ci te întorci în țara ta, un mic Prometeu care ai furat o scânteie din focul sfânt al științei, căutând a-i clădi un mic altar și în țara ta. Ce frumoasă pildă am putea lua dela japonezul Hata, care, lucrând la Ehrlich, a contribuit așa de mult la izbânda mult trâmbițată. I s'a propus situațiunii demne de invidiat în Germania, în Rusia. Le-a refuzat, căci socoti că e de datoria sa, a se întoarce în patria îndepărtată, care are nevoie de puterea de muncă și de știința lui. Numai astfel să creiază focare de cultură. Iți închipui ce mișcare ar fi în laboratoarele noastre, cât îndemn la lucru nu s'ar naște, ce schimb între cele două universități dela noi nu ar exista, dacă cei 25 candidați la muncă, care fug anual la Paris, împreună cu cei neștiuți din alte centre și cu cei puțini dela noi, s'ar grupa cu dragoste în jurul profesorilor din țară, care nu așteaptă decât să aibă cui arăta, pe cine îndruma.

Să zicem că imperioasa necesitate de a căpăta cunoștinți mai teineice, mai adâncite, de a astâmpăra setea de cercetare la izvorul îmbelșugat al dragostei, mării științi, de a urmări mijloacele de lucru ale marilor savanți, făuritori de drumuri noi, ar fi sincerele îndemnuri ce împing pe tinerii noștri către centrele streine. Procedeul acesta se urmează azi ca și eri, din timpurile deșteptării noastre culturale. Fă acum procentul celor ce produc, lucrează în țară, față de toți câți au diplome din străinătate. El e mic, mic de tot. Care să fie cauza? În primul rând—între altele—

e și nepotrivirea mediurilor de care a fost vorba. Scoate un animal de apă dulce și-l pune în apă de mare; l'ai omorât. De vrei să trăiască trebuie o tranziție în aceasta și un timp îndelungat. Viața individuală însă e scurtă. Timpul de adaptare dela condițiunile noastre, e așa de lung, în cât când crezi că ar trebui să vie adaptarea, vine moliciunea bătrâneței, când e greu de început o perioadă de activitate.

Cu totul însă altfel ar fi dacă cei ce se pregătesc pentru muncă, își fac studiile în țară. Perioada de adaptare dispare prin traiul continuu în acelaș mediu. Greutățile, neajunsurile de care ne lovim, sunt bine cunoscute. Cei deprinși nu se sperie de ele, ci caută să le învingă; nu sunt doborâți de neașteptata lor apariție în drumul schimbat, ci servesc din contra drept stimulent pentru a le combate. Munca modestă, dar continuă va eși învingătoare, iar cei ce ne vor urma vor găsi calea curățită, bătută și vor putea munci mai cu izbândă. Resultate modeste trebuie să ne mulțumească de o camdată, în perioada de trecere către vremuri mai bune. Căci aceasta e sigur: țara noastră îndelungată vreme nu va da nici un Pasteur, nici un Virchow ori Berthelot după cum nu a dat nici până acum, pentru că condițiunile chiar de evoluție culturală nu sunt prielnice. Soarta noastră de azi e mai mult de sacrificare pentru cei de mai târziu, pentru ca să facem cu puțință ca spiritele geniale—cafe datoresc mult voinței și muncii—să aibă posibilitatea de a se ivi și a produce. Curățirea piedicelor, crearea unui mediu științific, începutul unei tradițiuni științifice, vor fi mai lesnicios și mai repede săvârșite, atunci când cei ce azi caută în străinătate adâncirea cunoștințelor lor, pe care cu greu le pot utiliza în țară, își vor cheltui energia în jurul universităților noastre, se vor cultiva cu ceiace se poate dela noi, pentru ceiace se poate produce la noi, în greutățile și nevoile noastre. Aceia vor fi mai des-toinici, vor crea curentul necesar, vor pregăti munca mai intensă și mai roditoare de mai târziu. În acest chip, cred eu, vom da viața instituțiunilor noastre științifice, pregătind terenul pentru o activitate viitoare mai serioasă, într'un mediu mai apropiat celui de pe aici.

Cu tot prieteșugul

P.

III

Dragă prietene,

Poate, poate, am dreptate. Mă mulțumesc și cu acest poate, căci e greu să ai deplină dreptate. Tu vezi de acolo de departe și-ți închipui că pe aici e raiul mult dorit; eu cunosc și ce e pe acolo, dar am avut ocazia să trăiesc și peste graniță. Sunt deci pe un deal mai înalt decât tine și priveliștea e mai generală. Acum îmi pui alte întrebări, la care e mai greu de răspuns. Ceia ce-ți pot spune e că noi nu trăim viața de student, în orice sens ai lua-o. Primăvara noastră, tineretea universitară, e ca și primăvara ca anotimp, din

o regiune cu climă continentală. După iarnă, vine vara cu căldurile dogoritoare. Rar când e tranziția plăcută și mai îndelungă a serilor răcoroase și zilelor călduțe, a câmpului cu frăgezimea mugurului ce se întinde a lene în baia aburului blând. O zi două de căldură, îmbracă arborii în hainele lor de vară și repede frunzele știu ce e durerea arșiței. Așa e și cu viața noastră de student. Ori e aviditatea de lucru, traiul continuu în laborator sau bibliotecă, ori sbucjumările politice prin care credem să punem țara la cale și să îndreptăm toate de o dată. *In medio virtus* nu știm ce e, după cum nici *gaudeamus igitur*. Tinerețea o doborâm sub încărcătura grijelor omului matur, căci fiecare vârstă trebuie să aibă anumite datorii, anumite însușiri, anumite manifestații. Intre ai noștri dese ori vedem prieteni, care se încumetau să se înalțe la sborul vulturului. Dorința de a înțelege de o dată totul, îi împingeau fără nici o rezervă către explicațiile firei, către esența muncii îndelungate, neglijând observarea care-i duce la înțelegerea acestor înalte preocupări. Câți dintre ei nu au plătit cu distrugerea-prea de timpurie a ființei lor această prematură aviditate de a pricepe totul, de a ști toate.

În cealaltă tabără din contra lipsea și una și alta. Observarea, inițierea era prea prozaică, doctrinele filosofice prea înalte. Golul era umplut, căci trebuia să fie umplut, prin preocupări ușoare, la îndemâna ori cui. Alegeri, întruniri, protestări, manifestații erau ocupațiunea lor obișnuită, oglindind în mic ceiace în mare se vor sătura mai târziu să exerciteze. Mântuind universitatea, cei dintâi cădeau ca dintr'o cascadă din lumea lor ideală, în lumea adevărată, la cei de al doilea apa vieții curgea lină mai departe, ca și într'un pârau de șes cu aceiaș iuteală dela isvor la vărsare. Se uitau îndărăt cu milă: tinerețea sburase fără să se aștepte. Era prea târziu. Impinși dela spate, nu mai pot să se întoarne îndărăt. Și unii și alții ș'au luat emanciparea în prea mare seriozitate, unii crezând că pot pricepe totul, alții că pot să-și permită totul. Și totuși viața universitară e numai o pregătire a vieții mature, o pregătire însă complectă ce cere mult tact, multă cumpătare în toate, dar și traiul vârstei. Aceasta nu o știu studenții noștri. În pregătirea pentru viața matură întâi se cere o întărire a trupului: o datorie către sine și către țară, căci e crearea unui substrat sănătos chiar pentru viața morală.

În universitățile engleze și americane sporturile, ca exerciții fizice, joc acelaș rol ca și instrucția. Turnverein-urile studențești germane sunt foarte răspândite. În Svițera, ca și în Austria, de cum dă vara, studenții împănază țara, cu sacul în spinare și toiagul în mână, către înălțimile ce recrează mintea și dă putere trupului. În toate părțile e grija voită pentru mușchi rezistenți, cerută de o firească necesitate a ființei ce încă nu a ajuns deplina dezvoltare trupească, dar și ca preservativ contra slăbirei din cauza lor sau a muncii intelectuale. Ce să știe la noi de asemenea necesități? Cât am fost student nu

cunoșteam decât drumul de acasă la Universitate. Frumoasele dealuri din împrejurimi mă chemau, dar eu, și ceilalți ca mine, nu le vedeam, nu le simțeam semnele. Oboseala ne cuprindea înainte de vreme și la câți, azi, insomniile și nervozitatea nu le fac viața nesuferită.

Pe seama acestei nesocotinți a unui precept igienic comun, dar imperios necesar tinereței, se poate pune și lipsa de continuitate, și de energie în producțiunile de mai târziu.

Tinerețea e veselia; iarăși o lege a firei care se prinde și la florile de pe câmp ca și la păsările din crâng. *Gaudeamus igitur* nu e refrenul unei necesități voite ci exprimarea unei trebuinți firești. Nu e veselia provocată numai de escitarea momentană a unei băuturi, ci e manifestarea spontană a primăverii vieții. Imnurile ei sunt cântate. Cântecul e arătarea naturală a unei depline mulțumiri în vremea când nevoile și grijele nu s'au îngrămădit încă pentru ca să o întunece. Studențimea noastră duce o viață tristă, monotună, lipsită de aceste intonațiuni ale unei inimi tinere. Când să strâng la un loc rar de tot studenții își trec o parte din vreme citind. Coruri studențești nu se cunosc la noi. Chiar când entuziasmul îi cuprind, ei nu pot, nu știu, să-l comunice altora prin cântec. „Deșteaptă-te române“ cântat de studenți pe stradă, la serbări ocazionale, e lipsit de tăria legată de un ritm uniform, de o armonie impunătoare. Râzi fără să vrei, în loc să tremuri de emoțiune. Studentul trebuie să fie egoist? Să se gândească numai la binele său? Să-și treacă vremea numai învățând, cântând și făcându-și mușchi? Ce e în jurul său să nu-l intereseze? Dar, dragul meu, studentul nu e un supraom. Nu poate, natura e contrară, să-și îngrămădească pe capul său și pregătirea specială, cea mai importantă și practică a vieții, așa cum o fac oamenii maturi. Trebuie să fie o măsură, căci altfel ce rost ar mai avea viața care urmează celei studențești. A face politică, așa cum se înțelege la noi, cu fluerături, insulte, deslănțuiri și patimi josnice, a fi coadă de topor al cine știe cărui vânător de situațiuni, a servi de scară pentru înălțarea cine știe cărui pitic limbut care jonglează cu idealuri scumpe, aceasta să fie menirea tinerimei înflăcărate, care trebuie să se pregătească serios tocmai pentru înlăturarea apucăturilor orientale? Ei nu! Această activitate în afară ocupațiilor proprii ar fi o înjosire a sufletului curat care trebuie să aibă înainte numai adevărul, frumosul și idealul. Și totuși dacă studentul simte un surplus de energie pe lângă cea cheltuită pentru pregătirea sa serioasă—ținta principală a fazei de viață în care se găsește—cât de nobil o poate întrebuința în biata noastră țară! E un drum și frumos și ideal și spre adevăr, deci conform cu deviza vârstei. Chiar în centrele universitare, în jurul altarelor de lumină, se găsește umbra nesănătoasă a inculturei. Câți-va kilometri în afară de orașe, se află întunecul des al neștiinței. Cele mai simple precepte conducătoare în viața omenească, sunt necunoscute. Se sting vieți ome-

nești, părinți și rude, temelia pe care se ridică statuia părinți și rude, temelia pe care se ridică statuia Minervei, înaintea căroră cei puțini țin să se închine, zac într'o mizerie sufletească și trupească nedemnă de un om. Muncesc de dimineața până'n sară, fără să se aleagă nimic din sudoarea ce curge șuvoi pe fruntea lor. Merg ca turmele prin mlaștini; cadavrele lor servesc de punte altora; iar cei ce sunt meniți să-urce pe un grind mai sănătos, obolesc dela o vreme. De ei nu se ocupă nimeni, pentru că nu au pe nimeni. Unii sunt prea adânciți în scrutarea tainelor omenești pentru ca să-și pogoare privirea spre ei, alții sunt prea ocupați să se fluere, să se ocărăscă, să se bată dela scaunele pe care stau la masa îmbelșugată, pentru a le mai auzi gemetele de mizerie. În această gloată, formată din trupuri omenești, energia studentească condusă de dragoste pentru ideal, ar putea găsi o nobilă întrebuintare. Iată partea practică în adevăr folositoare care ar putea fi călăuza activității extrașcolare a studenției. Acolo e răul, acolo leacurile sunt eficace. Acolo ș'ar găsi aplicare tot entuziasmul, toată căldura, toată dorința de îndreptare, care trebuie să fie legată de tinerețe. Și în loc ca aceste însușiri ale vârstei, înainte de toate, să fie pierdute în învălmășala acelor care pe cât de ușor profită de ele, pe atât de lesne se leapădă, numai să ajungă unde doresc, pot fi folosite pentru a scăpa de sub sclavia omorătoare a întunericului, pe acei pe umerii căroră să razimă viitorul țării.

Ce exemplu frumos de desinteresată acțiune, de dragoste de neam, de curaj chiar, ar da acești studenți-călători, care din cele două mari focare de lumină s'ar răspândi în întreaga țară, nu spre a ancheta, nu spre a atâta la nesupunere, la ură ori la violentă manifestare, ci, în lăcașul Domnului ca și în casele oamenilor, ar propăvădui cultura necesară omului de azi. Incetul cu incetul negura ce învălue satele s'ar rupe, ca sub puterea soarelui, iar unde azi cresc ofilitele burueni de umbră, s'ar întinde pajiștele pline de putere și rod. Și această operă de regenerare ar fi meritul tinereții, ea însăși setoasă de cultură și adevăr, ar simți fericirea aceluia care răspândește binefăcătorul și înviorătorul balsam al cunoașterii firei spre binele mulțimei. În loc ca să audă laudele îndoelnice ale celor ce se servesc de ea, sau ocările josnice ale celor ce nu o mai folosesc, studențimea ar auzi cântecele de binecuvântare sinceră, slăvirea pururi trăitoare a celor care cu greu se încred în cineva, dar sunt recunoscători când li se întinde mâna cu sinceritate și fără gând de răsplată. Ar fi o activitate demnă de invidiat, ar fi un apostolat bine îndeplinit din partea studenților care se îngrijesc pe sine, care nu omoară în ei veselie înăscută, care știu să profite de energia tinereții pentru pregătirea lor viitoare, dar care, conștienți de marele, adevăratul, singurul rău fundamental ce roade vlaga țării noastre — necultura — nu-l trâmbițază numai prin platonice vorbe, de multe ori fățarnice, ci apucă toiagul apostolilor și curarisesc boala cu mijloacele de ei știute,

de curând căpătate. Iată adevărata menire ce o poate avea studentul în țara noastră, o menire făcută nobilă prin condițiunile în care ne găsim, în care se găsesc acei care la urma urmei se vor sătura de interesul celor ce-l arată numai prin vorbe sau prin scris și nu vor face deosebire între aceștia și acei care trag folos din întunecimea minții în care sunt lăsați. Atunci greu se vor găsi leacuri ca și la orice boală care mâcnind vreme îndelungată, isbucnește deodată.

E vis frumos, vei zice. Pe cât de măreț însă, pe atât de realizabil, de nobil și folositor.

Cu multă prietenie

Petre Pribea.

Paris, 15 Noembrie 1910.

LITERATURA

AȘI FI PUTUT ȘI EU SĂ FIU

Intr'o zi mi se înfățișă un om grosolan (primesc mulți oameni grosolani).

Nu era nici spălat, nici pieptănat, nici periat. Apucăturile lui mă făcură numai decât să pricep că descoperise toate adevărurile ascunse în vin.

— Nu mă recunoști, nu-i așa?

— Intr'adevăr... Intr'adevăr... n'am onoarea...

— Aide! Privește-mă puțin!

— Ah! Da... să vedem. Nu te-am recunoscut din cauza părului lung.

— Cu toate acestea nu e tăiat decât de eri (Doamne ce lungime putea să aibă alaltăeri?).

— Te cunosc... Te cunosc.. ești Domnul.. Domnul.. Wilhelm. Nu-i așa?

— Da, așa e... Alexandru.

— Așa e... Alexandru Gal.

— Nu, Alexandru Schirting.

— Ah! știu... din Debreczen!

— Nu, din Miskolcz.

— Imi amintesc acum. Eram camarazi de școală.

— Nu tocmai, dar locuiam casa care fu clădită pe locul unde fusese altădată a voastră. Iți amintești?

— Doamne! E de atunci un veac. Nu-mi amintesc din acest timp decât scârba pentru coca de făină, totuși atunci nu puteam mânca altceva, neavând încă dinți.

— Eu îmi amintesc: eu sunt acela care te-a învățat arta leagănului.

— M'ai învățat așa de bine că nici azi nu o știu.

— Și vezi, lipsea puțin ca eu să fiu d-ta și d-ta să nu fi eu.

— Nu știu cine ar fi pierdut în schimb.

— Te rog: fără glume. Nu sunt decât un biet copist; mi se pune dinaintea ochilor hârtie scrisă și trebuie să o copiez pe o altă hârtie.

— Pentru mine e și mai rău: eu trebuie să copiez lucrurile pe hârtie, dar nu mi se pune hârtie scrisă dinaintea ochilor.

— Da, dar îndeletnicirea mea îmi aduce câte odată ocări.

— Și pe mine, mă urmăresc dese ori cu amenințări.

— Da, dar numele d-tale e cunoscut de multă lume.

— Numele lui Sobri Joska ¹⁾ e și el cunoscut de multă lume.

— Ei! dar ai totuși mai mulți bani ca mine.

— Dacă vrei, să schimbăm datoriile noastre fără să le cunoaștem.

— Drace! Dar capul d-tale are mai multă valoare ca al meu.

— Ba nu, privește: părul meu a căzut și d-ta îl ai încă.

— Da, dar ceia ce e în capul d-tale.

— Ah! nu! Mi-am și scos opt dinți. Anul trecut, trei deodată, ca dar de Crăciun: unul care era stricat, doi cari erau buni.

— Destul cu gluma, vorbesc serios... D-ta trebuia să fii eu, și eu trebuia să fiu d-ta.

— Cum a schimbat soarta locuințele noastre?

— Oh! Domnule, este o poveste nostimă. Dacă ți-o voi istorisi vei vedea, că am dreptate. Aveam o mamă...

— Intr'adevăr?

— Păi da, am avut una... Aveam o mamă, care fusese o fată frumoasă în vremea ei. Dar, atunci, nu o cunoașteam încă.

— Sürprinzător!

— Așa dar, e mult timp de atunci, foarte mult timp, tatăl d-tale ceru pe mama mea în căsătorie, sau, pentru a zice mai bine, aceia care nu era încă mama mea, pentru că era fată.

— Nu-mi dau bine seamă de toate aceste. Aștea nu sunt decât scornituri.

— Dar, mă iartă, sunt sigur. Dacă ea ar fi avut minte, ar fi consimțit. Dar, era o creatură foarte ușuratică, sărmana. Cu ușurința ei mi-a făcut multă nedreptate.

— Nu e sigur.

— Vorbești după plac, Domnule. Tatăl d-tale devenise șolgabirot,¹⁾ ești deci *intra dominium*. E adevărat că atunci când ceruse pe mama mea, nu era decât simplu jurat; dar asta nu schimbă întru nimic afacerea. Al doilea care ceru mâna mamei mele era un inginer, al cărui fiu e acum în serviciul căilor ferate din Debreczen. Leafă: 2000 fiorini. Celălat e factotum la prințul de Coburg. Al treilea e căpitan de mare viitor....

— Firește, d-ta ai fi fost azi cei trei.

— Da... Dar ea nu se căsătorii cu inginerul. A treia cerere în căsătorie fu aceia a pastorului protestant din Matyasfold. Mama mea nu voi. Și el se căsătorii cu o altă femeie; dar n'avu dela ea nici fată, nici băiat.

— Iată, ce ar fi fost perfect pentru d-ta.

— Nu, a patra oară, mama mea fu cerută de seniorul Cserependy Pergo Boldizsar.

— Cunoști pe seniorul Cserependy Pergo Boldizsar, nu-i așa?

— Nu, cunosc însă pe seniorul Racospalotay Huttivay Lutacsy Sandor.

— Drace!... În tot cazul nu găsești un om mai de treabă ca seniorul Cserependy Pergo Boldizsar.

— Nu e abonatul meu.

— Iată, el are 5000 pogoane aproape de Tisza, și n'are pentru acest loc decât un singur fiu.

— Cum el e acela care ară acest loc?

— Nu glumi. Uite acest tânăr are patru cai înaintași. Când îl întâlnesc, gândesc întotdeauna, că eu ași fi în această trăsură, care ași biciui cei patru cai cenușii, care ași porunci vizitiului. Pe mine m'ar saluta în hanuri, pe mine m'ar privi frumoasele contese din ferestrele lor... Ah! mama mi-a făcut un mare rău. Gândește doară.

— Erau logodiți, invitațiunile fuseseră împărțite..... Contractul de căsătorie era gata... nu lipsea decât un fir de păr ca să fiu moștenitorul seniorului Cserependy Pergo Boldizsar. Dar în ziua nunței, un ceas înaintea ceremoniei, mama mea fugi cu un profesor de muzică neamț și-l luă în căsătorie.

— Și apoi?...

— Și apoi?... Poți avea o nenorocire mai mare? Dacă ea ar fi luat în căsătorie pe seniorul, azi aș fi moștenitorul unui domeniu; dar nu o sunt decât al unei viori și a câtorva caiete de muzică.

— E într'adevăr original de a nu fi mulțumit de tatăl său.

— Da, Domnule, dacă ași fi putut să aleg unul după placul meu! Stimez pe tatăl meu: el a fost un om de treabă, dar nu putea el să se căsătorească cu o altă femeie decât cu mama mea? E ceva grozav când te gândești, că un fiu, adevăratul în cauză n'are drept de vot atunci când e vorba de a-și alege pe tatăl său.

— E adevărat, Baronul de Rothschild ar avea îndată un număr atât de mare de fii, că nu le-ar ști socoteala.

— Da... dar dacă cel puțin mama s'ar fi căsătorit cu acela dintre pretendenți căruia cineva ar fi foarte fericit să-i fie fiul!... Iată: soarta mi-a voit binele, fusei candidatul norocului. O greșeală m'a despuiat de bunurile mele și nu devenii ceiace ar fi trebuit să deviu.

— Atunci, nu ești mulțumit nici de persoana d-tale.

— Cum aș putea fi? Mănâncă de trei ori pe săptămână cartofi. Aș voi să văd ce ai face, dacă ai fi în locul meu.

— Prima, m'aș spăla.

— Lasă-mă. M'am neglijat cu desăvârșire, căci n'am nici un mădular de care să fiu mulțumit. Urăsc mâinele mele, căci ele sunt neîndemânatică, urăsc capul meu, căci nu pot învăța nimic, urăsc chiar părul meu, că e nesupus periei. Știu foarte bine că fața mea nu-i frumoasă, așa că nu mă spăl. Nu aș da pentru persoana mea, așa cum e, o para chioară..... și ori ce fac, e plin de ăst gând. Pizmuiesc toată lumea, pizmuiesc frumoasele haine ale marilor seniori, geniul savanților, gloria poezilor, statura tinerilor, brațul vânjos al lucrătorilor, norocul prost al negustorilor... Pizmuiesc fericirea oamenilor însurați, viitorul co-

1) Bândit celebru.

1) Mic funcționar.

piilor de ovrei; pizmuiesc toată lumea care știe, face sau are ceva, căci eu nu sunt nimic, nu sunt capabil de nimic, n'am nimic. Și totuși, trebuie să am grijă de mine. Adesea obosit de a fi măzgălit prea mult, mă întreb de ce lucrez. N'ar fi mai bine să mă neglijez, să las să mi se rupă ghetetele, să nu deschii niciodată haina, să nu mănânc decât cocenele de varză ce se asvârlă în târg?... Pentru ce să mă stimezi când n'am nici un motiv?

Sfârșii prin a vedea că, în această scenă, era mai puțin de răs decât de plâns.

— Dar, îi zisei, pentru ce vii la mine? Nu pot crede că te iei drept un copil înlocuit, și că ai voi acum să schimbi locul meu cu al d-tale.

— Nu, dar neavând pe nimeni în Budapesta asta mare cu cine ași putea să discut, te întreb: dacă, printr'un capriciu al soartei, ai fi în locul meu, ce ai face?

— Vino peste o săptămână și-ți voi spune.

Scrisei unuia din prietenii mei, administratorul contelei K..., dacă n'ar putea ocupa pe un tânăr inteligent.

După o săptămână, ciudatul meu tip ar fi putut avea un loc.

Nu-l văzui timp de doi ani, auzii zicându-se că murise. Zilele trecute, intră la mine. Oh! minune! Era cu îngrijire pieptănat și proaspăt înmănușat.

— Eh! Eh! dragul meu, cât de bine ești!

— Cred și eu, îmi răspunse el cu un aer indiferent, sunt logodit! și încă cu o fată tânără, încântătoare, fiica lui Kasznar... Și apoi ea mă iubește!...

N'ași putea descrie tonul cu care zise: „Și apoi ea mă iubește!“.

— Așa dar, ți-ai schimba locul cu acela al moștenitorului seniorului Cserepedy Pergo Boldizsar?.

— Nu!; nici măcar cu acela al împăratului Chinei!

Mauriclu Jokai

(trad. de Blanka S.)

MEDICINA

PROBLEMA CANCERULUI

I

Ce sugestive simboluri sunt uneori legendele, aceste plâsmuiri purtate de veacuri și în cari eroii se perindă ca niște umbre uriașe în lumina trandafirică a unor vremuri făurite de închipuire.

Vă mai aduceți aminte de frumoasa legendă străveche? Ate, șireata zeiță profită de buna credință a naivului bătrân Joe, și izbuti să-l prostească. Grație vicleniei femeiești, Hercule, fiul său răsfățat, și-a pierdut drepturile de cel d'întâi născut. Incolțit astfel, sârmanul erou nu mai beneficiază de nemurire și e nevoit să fie în puterea fratelui său Euristeu.

Indurerat peste măsură, Joe rămase pe gânduri. La un răstimp, se deșteaptă în fine, ca dintr'un vis, și și-a

dat seamă de intriga țesută. Incepeți, probabil, sprincelele stufoase și se frecă la ochi. N'a ezitat mult. Fără a zice o vorbă, i-a făcut vânt zeii trădătoare, din Olimp, zvârlind-o în masa haotică a nourilor.

Dar greșala trebuia complect reparată.

Joe era un tată drept, dar cam sec de spirit. Ca progenitura lui să poată trece în rândul nemuritorilor, a chibzuit tocmai cu Hera, dușmana cea mai neîmpăcată a năpustiitului erou. Așa se explică că a găsit cu cale să-l osândească ca să facă, chiar pentru sfânta dreptate vreo douăsprezece fapte vitejești cari i le va pretinde nemilosul Euristeu.

Și astfel îl vedem pe oropsitul viteaz luând-o razna în lume ca să se lupte cu atâția vrăjmași monstruoși.

... În lacul Lerna din Argos, veghea o dihanie cu nouă capete, teribila hidră. Monstruozitate zămislită într'adins pentru peirea omenirei. Un cap era nemuritor și celelalte erau destul de tari. Odată ce i se rețea vre unul creșteau alte două îș loc. Singura mântuire era de a i se tăia toate dintr'odată. Firește că bravul nostru semizeu s'a supus și de data aceasta, intrând în greaua luptă, pentru dobândirea nemuririi. Pasă-mi-te erau de o potrivă de puternici ambii luptători, dar Ercole era cel norocos.

Când a repezit buzduganul, într'o clipă i-a culcat capetele la pământ. Grumazurile rămase, le-a ars cu jăratec, iar capul cel nemuritor al hidrei l-a strivit prăvălind peste el un bolovan de stâncă.

Timpurile s'au schimbat. Din clipa în care Pandora a ridicat capacul cutiei răutăților, omenirea și-a trăit viața fericită. Frumoșii ani ai vârștelor de aur s'au pierdut într'o aureolă misterioasă. Toată falanga de nenorociri s'a năpustit printre oameni. Alții sunt vajnicii vrăjmași ai omenirei de azi și nici eroii vremurilor apuse nu-i mai avem.

Dar Hidra totuși a triumfat. Astăzi nu trebuie s'o căutăm în basme, nu trebuie s'o privim numai ca un simbol al răsvrătirii sociale, ci o găsim altmintrelea, foarte clar personificată. O vedem sub o nouă întruchipare, dar cu aceeași tărie de rezistență și belșug de răutate de neîndurare și aviditate de a distruge fără cruțare trupul omenesc în care se înrădăcează adânc, tinzând cu o muncă tăcută de a rupe lanțul care leagă sufletul de corp: Există o boală care reprezintă răsvrătirea în cel mai deplin înțeles al cuvântului, în sânul organismului bolnav. Un grup de celule, fără drepturi, fără nume, care erau îngropate și pierdute în vastul imperiu al celulelor organismului, se răsvrătesc și-l distrug.

Și semizeii au rămas în lumea lor în r'o liniște senină.

Au apus odată cu viața frumoasei Elada, în care se rostogolea năvalnic, torentul argintiu al celei mai răpitoare poezii.

Profeții îndrăzneți au prezis la timp amurgul zeilor. Dacă în aceste timpuri de ateism triumfător mai evocăm încă zcii, nu e că mai păstrăm în noi un vestigiu de păgânism, o nu, căutăm doar acel farmec al legendelor, pentru care vremea nu vremuește.

Căci s'a strecurat veac peste veac, lumea a mers

înainte, știința a pătruns ca razele sale printre atâtea și atâtea taine întunecoase. Ea a împrăștiat mirajele, a făcut să piară credința în legende, și a înlăturat miturile cu vraja mistică a viforoasei lor vieți. Astăzi se rădică trufași titanii gândirei, spiritele luminate, savanții preocupați de alte dezlegări și cu alte aspirații netărmurite.

Și cu toate acestea hidra persistă, copleșește atâtea suferinzi și frământă creierii atâtor învățați. Din nefericire ne găsim încă într'o dezarmare dureroasă. Cancerul stă și azi în fața lumii științifice, ca o enigmă nedeslegată.

Care-i acțiunea tainică care poate da naștere acestei neîmblânzite și teribile boale? Mulți cercetători se strădănuiesc de atâtea timp s'o afle. O groază de teorii s'au edificat.

Bănuiala că e de natură parazitara, a dat multora prilej să fie smomiți de viziunea unui atare agent patogen. Mărturii în favoarea naturii infecțioase, adică parazitare a cancerului, nu lipsesc. Acumularea endemică a cazurilor de cancer în anumite localități, în anumite case, cum s'a semnalat întâi în Franța, apoi în Germania și Anglita, ar pleda neîndoelnic pentru o cauză parazitara. Inșă numai descoperirea parazitului, a microbului, poate în asemenea materie să tranșeze chestiunea.

Se cunoaște, a văzut cineva microbul cancerului?

Din nefericire încă nu. Nu trece o lună lăsată de D-zeu, fără ca vreun autor să nu descopere vreun microb al cancerului.

Iată de ce, dacă citim un memoriu asupra parazitologiei cancerului, vedem defilând toți reprezentanții high-lif-ului microbial: bacili, micrococi, levuri, rizo-pode etc.

Inșirarea aceasta de un pitoresc cam brutal a unor cavaleri atât de ostili, denotă că nimic nu e precis.

Singurul *micrococcus neofirmans* descoperit de Doyen, a avut onorurile presei — de altfel ca toate descoperirile lui — cucerindu-și prin aceasta o mare notorietate. Era o vreme în care, până și Metschnicoff înclina a crede că acest micrococcus e într'adevăr microbul atât de căutat.

Letulle care examinase tumorile reproduse prin inocularea acestui microb, le-a găsit foarte interesante, «foarte sugestive».

În raportul său oficial asupra pricinei cancerului, d prof. Babeș a arătat la congresul internațional de medicină, ținut la Paris în 1900, că formațiunile descrise de autori ca microbi ai cancerului, nu-s decât niște produse celulare sau microbi cari nu produc cancerul, ci se nutresc numai din cancer.

Această afirmare a distinsului nostru maestru, e concluzia unor cercetări personale asupra acestei cestiuni, de peste douăzeci de ani. D. prof. Babeș e de părere că nu avem nevoie de a presupune un parazit, pentru a explica dezvoltarea cancerului. Nici examenul țesutului canceros sub microscop, nici însemnările pe medii de cultură, nici inoculările la animale, n'au îngăduit de a se descoperi microbul cancerului. Poate că e prea mic ca să fie văzut chiar cu ultra-microscopul,

poate că e incapabil ca să se dezvolte pe mediile nutritive pe care s'a încercat ca să fie cultivat, poate că nici nu există. Această din urmă ipoteză este susținută și de mulți învățați germani. Ei admit că celula canceroasă însăși e parazitul. Susțin că celulele parazitare sunt într'un moment dat luate de curentul limfatic și sanguin și duse departe în vreun organ. Aci ele se înmulțesc, proliferază și formează cancere noi, analoage tubercuilor cari se dezvoltă în toate organele tuberculoșilor avansați. Firește, aceasta nu e decât o teorie. Se poate admite chiar că aceste celule parazitare fabrică otrăvuri, toxine; s'ar explica astfel slăbirea progresivă a cancerosului, cachexia lui.

Asupra acestei cestiuni, ca și asupra atâtor altele, d. prof. Babeș e inițiatorul unor idei originale. D-sa dă o explicație dezvoltării cancerului independeată de vre-un parazit. Noi vom căuta pe cât ne va fi cu putință, să exprimăm interpretarea d-sale, prin niște icoane figurate, astfel ca cestiunea să cadreze în coloanele acestei reviste.

Se știe că un cancer se dezvoltă din țesut epitelial. Un grup de asemenea celule epiteliale, se rătăcesc, de la matca lor, undeva prin organism. Acești oaspeți rătăciți, vrând nevrând trebuie să se adapteze noilor condiții de existență. Nu le mai este îngăduit să ducă traiul de acasă, traiul lor normal. Unde până acum ocupau postul de epitelii protectoare sau secretătoare, de aci înainte încep a duce o viață de haimanale, se hrănesc pe socoteala țesutelor vecine.

E o adevărată anarhie, triumfă hidra. Individul nu vrea să știe de drepturile colectivității. Războiul e început și ca și în orice război consecințele sunt îngrozitoare. În scurt timp dușmanul invadează tot câmpul organismului și toată lumea de celule e împiedicată în diferitele ei funcțiuni, de această năvală de celule ucigașe. Siguranța li-i amenințată. De aci încolo viața lor e efemeră și au o existență mizerabilă. Vandalii nu cedează întru nimic bietelor celule pașnice, cari îndesându-se una în alta sunt strivite, sunt sugrumate fără de milă.

Ori se poate întâmplă altmintrelea.

În monarhia pașnică a organismului, epiteliiile stau la locul lor și își caută de treabă. Într'o bună dimineață sunt stingherite în meseria lor, de pildă sunt iritate de vre-un agent din lumea exterioară. Epiteliul vătămat nu mai poate să-și exercite funcțiunea lui. O parte dintr'însul, neavând vlaga trebuitoare, e învins în sfortșarea lui de a rezista, degenerază, pierc. Cealaltă, mai rezistentă, își schimbă treptat caracterul. Ne putând să se hrănească în mod normal, începe a fi parazit. Și unde până mai înainte era în serviciul organismului, devine cel mai înverșunat potrivnic a lui. Fiind însă mereu năcăjit la suprafață din pricina iritațiilor continue, celulele fac învăzie în adâncimea organismului și trăesc pe socoteala țesutelor profunde. Bine înțeles, cu timpul se schimbă cu desăvârșire și încep a produce substanțe vătămătoare. Înțelegem că învinșul e silit să se plece mulțimei cotropitoare.

Dar oare, aceia ce se întâmplă în statul «organism», nu s'a întâmplat și în alte state?

De câte ori, popoare lipsite de condițiunile de existență, au părăsit țara lor și au năvălit asupra popoarelor vecine. Și de câte ori într'un stat, o anumită clasă socială, fiind exploatată și neavând cele necesare pentru existență, se răscoală, nu mai ține seamă de nimic, se împotrivesc ordinii sociale, distruge totul ori schimbă toate potrivit cu interesele ei.

Cum vedem, cestiunea cancerului devine o cestiune de sociologie biologică. Astfel concepută, pe lângă că oferă cea mai mare veracitate, teoria d-lui prof. Babeș, e de o măiestrie deosebită. Și dacă nu este ceva întâmplător că ținem să atragem atenția asupra acestui lucru, dar nici de o cochetărie șovinistă nu poate fi vorba. De bună seamă, că nu este aci locul de a indica succesele ilustrului nostru savant. Acest harnic om de știință, și-a consacrat de mult munca, unei serii de lucrări și cercetări personale cari sunt și vor rămânea bazele cunoștințelor noastre anatomo-patologice și bacteriologice.

Dealtmintrelea, teoria expusă, pe lângă ingeniositatea ei are și un folos practic asupra căruia d. prof. Babeș atrage atențiunea. Dacă într'adevăr un cancer nu începe ca atare, ci ca o iritațiune cronică, banală, se poate firește evita. Se âtrage în chipul acesta luarea aminte asupra primejdici, acelor ameni cari prin profesiunea lor se neglijează zecim ide ani, expunându-se unor substanțe chimice iritante, căldurilor mari etc., ori acelor cari sufăr de diverse leziuni cronice dentare, cari fumează cu luleaua etc., fapt asupra căruia vom mai reveni. Înainte de a încheia acest prim articol, amintim în treacăt, că astfel cum se prezintă terapeutica cancerului în timpul de față, dacă nu se pune stavila la timp, totul e zadarnic; Când a prins rădăcini adânci, buruiiana, e greu de zmulc. Chiar în mâna celor mai îndemânatici, sabia e neputincioasă în fața hidrei. Nu putem face nimic altceva decât să deplângem trecerea timpurie a miilor de victime inocente în «țara necunoscută al cărei hotar nu l-a mai trecut îndărăpt nici un călător», cum zicea visătorul prinț al Danemarcei.

D-r L. V. Vaian

DISCUȚII

CURENTUL NOU ARTISTIC

DE LA NOI ȘI CRITICA DE ARTĂ

Cu prilejul expoziției de astă primăvară a societății „Tinerimea artistică” am arătat aiurea că o generație nouă de artiști s'a afirmat în mod cu totul original și că operele lor constituiesc o chieșă de viitor. De altă parte laudam inițiativa societății de a grupa elemente așa de înaintate în artă și atât de semnificative. Era, într'adevăr, o mișcare de progres multumitoare. Acest caracter fundamental al unei grupări de artiști avea darul să dea publicului iluzia că mișcarea artistică dela noi se intensifica, evolua, oferind noi forme de expresiuni și îndreptându-se către

idealuri artistice superioare. Iluzie, numai! Cei cari trebuiau s'o aibă n'au primit-o. Publicul nostru și criticii de artă au respins cu neîncredere și mai ales din nepricepere aceiace formează un adevărat curent evolutiv în artă.

În jurul afirmării acelu curent s'a făcut zgomot, s'a scris și s'a atacat. Prezența elementelor artistice înaintate în sus numita expoziție a turburat întru câțva spiritele și s'a impus atențiunii ca răzvrătitoare în contra tradițiilor artistice.

Așa că în potriua expresiunilor noi aduse de tinerii artiști s'a pornit o înverșunată opoziție, prin scris, care și acuma chiar, când cei noi-veniți nu mai expun cu toții la expoziția de toamnă a „Tinerimei Artistice”, se manifestă în mod violent și nesăbuit. Se ridică voci neautorizate în contra tinerilor cari ne dau ceva deosebit în mișcarea noastră artistică și ele lovesc în creațiunile lor, căutând a defăima formulele noi găsite ori aduse de dânșii, căutând a ridiculiza avântul estetic de care sunt adânc pătrunși!

Ori cât de grea și delicată ar fi natura unei discuțiuni pe acest teren, se cuvine întâi să vedem cu ce elemente discutăm. E un lucru știut, vădit și ușor de demonstrat că mișcarea noastră artistică suferă de lipsa unei interpretări estetice serioase,—nu dogmatice,—de ceiace se numește o critică sintetică și competente. Ea are numai scriitori de vorbe mari și late, pompoase, de fraze admirative, de înjghiebări *descriptive* pur literare, iar nu critici cunoscători, cu gustul artistic dezvoltat și sigur, al căror cuvânt spus cu temei să fie spus și cu sens estetic. Din această cauză critica noastră este rudimentară și banală. O lipsă de cunoștinți tehnice, mărită prin o lipsă de învățăminte istorice, mai ales pentru timpurile moderne. Nu există literatură critică mai săracă și mai cerșetoare ca aceia dela noi; și nu găsești, în Europa, contingent de analfabeți în ale artei mai mare decât acela pe care-l găsești în țară. Aceia cari sunt însărcinați să se pronunțe în materie de artă n'au nici o pregătire estetică, nu cunosc istoria modernă a artelor, nu știu înrudirile școlilor, nici deosebirile, nici dezbinările lor, n'au asjstat la nici una din războirile idealiste din Apus pe tărâmul artelor, nu cunosc operele acelor școli, nici expozițiile retrospective cele mai caracteristice ale acelor mai reprezentativi din curentele noi, iar dacă au văzut ceva a fost mai mult în treacăt și nu și-au bătut capul ca să înțeleagă. Cunoștințele lor în artă sunt reduse, superficiale și se mărginesc la câteva nume de artiști români, prin cari judecă tot Universul. Tot ce amintesc despre mișcările artistice străine, o spun din auzite sau din citite. N'au controlat nimic prin ei însuși. Referințele lor sunt false, fanteziste ori luate dela alții. Iar când citează nume și opere, este o pură scamatorie. Nu sunt trei critici în țară, cu adevărat, cari să fi văzut vre-o operă originală de Gauguin și cu toate astea toți îi vorbesc despre «pointillismul» (?) acestui artist. Nu 's trei critici la noi cari să fi studiat impresionismul francez și să fi văzut lucrările

de seamă ale acestei școli și totuși toți scriu cu o rară neturburare și inconștientă despre această formă a artei ca și cum ar mai fi în viață, afirmă că este la modă, dar nu știu că azi nu se mai face „impresionism“ și că tendințele noi intră în domeniul idealismului artistic pe care dâșii îl confundă cu o formulă realistă moartă de acum cincisprezece ani. În fine, nu se găsește unul care să dea interpretarea estetică justă acestor manifestări deosebite unele de altele, pe cari cu toate astea le amestecă, luându-le unele drept altele.

Acestea sunt elementele, needucate esteticește și nepregătite intelectualicește, cari și-au luat sarcina să atace curentul nou, voind să-l compromită și să-l stingherească. În critica lor dâșii nu oferă nici măcar umbra unei discuții, iar caracteristica argumentării lor este neobosita repetare papagalicească a aceluiași clișeu banal și văduve de înțeles. Am urmărit cu atenție această literatură critică sporadică și am găsit în toate împotririile ei, sau comparațiile ei între tendințele curentului nou și formulele învechite și sterpe ale curentului admis, în toate atacurile ei, același vocabular de expresiuni fără sens și cari nu explică nimic; am găsit cuvinte, nu discuții, vorbe nu argumentări, vâjiitoare guralivă nu analiză serioasă; astfel mai toți, neputincioși în concepție, repetă: „extravaganță“, „bizarerie“, „modă“, „influențele Parisului“, „farsori“, „erezii estetice“, „tendințe bolnave“, etc.; nici unul n'a încercat să analizeze, să disece, să lămurească aceiace nu vor să admită, aceiace combat cu orbire. Într'o formă literară frumoasă, dâșii debiteză cele mai aiuritoare absurdități, fac greșeli din cele mai grosolane. Și nici nu poate fi altfel, dat fiind sărăcia intelectuală în cari trăesc și puținele cunoștințe estetice pe cari și le-au însușit. Nu este, în critica românească, acea disciplină mintală care face pe un scriitor să spună *de ce* o creațiune artistică este o erezie estetică și în ce constă această erezie.

Puind astfel chestiunea, critica noastră ar ajunge la negarea ei înșiși. În fața formulelor noi de cari se teme, dâșii observă atitudinea batjocoritoare, pentru că nu este în stare să se ridice până la nivelul de concepție și până la calitatea avântului artistic vădite din opera realizată de acei tineri artiști „noi-veniți“. Ea nu-și dă seama de valoarea, ca afirmare, a acestei manifestări de artă. Dacă acei cari atacă ar avea cele mai modeste noțiuni de transformările progresive pe cari le îndură o mișcare artistică, ar înțelege că prezența atâtor elemente noi în mișcarea noastră este un semn de evoluție artistică, o cheazășie de înălțare și de mergere către frumos. Dâșii nu înțeleg că arta este esențialmente personală, atârând de calitatea emotivității artistului și de intuiția lui ca tehnicitate; arta nu este universală, tocmai pentru aceste motive; dacă ar avea acest caracter de universalitate, atunci n'ar mai exista cerința de evoluție. Ar fi o singură formulă de artă, dela un capăt la altul al creațiunii spiritului omenesc.

Răsturnarea unui sistem de către altul, înlocuirea unui curent prin altul nou, sau ivirea de expresiuni cu totul noi sunt dovezi de adevărul că arta este pur personală și că valoarea ei este în raport cu gradul de noutate, de originalitate, de creație pe care o cuprinde o operă de artă realizată. Artistul care aduce acea notă surprinzătoare trebuie să se impuie cu elemente de creare ce nu s'au întrebuițat până la dâșii; el este prin urmare un novator și ca atare posedă un fond de idei, o concepție de realizări tehnice, de interpretare a lumii sensoriale, care se impune spectatorului critic ori amator. Arta pe care o expune este deci o idealizare, sub forme mai potrivite, a tot ce atinge sensibilitatea artistului. În cazul acesta, criticul are datoria să pătrundă aceste intențiuni serioase ale artistului, să le analizeze, să le discute. Or, pentru asta se cere o pregătire intelectuală și o educație artistică de cari n'a dat încă dovadă critica românească.

Aducerile estetice ale celor noi nu sunt rezultatul unor „bizarerii“, ci realizarea unor credinți artistice căpătate în cursul unei dezvoltări neîntrerupte a puterii de concepere. La baza operelor celor cari au rupt cu formula „reproducerii naturii“ se află o energie intelectuală care dă producțiunii artistice acel caracter de viitor și de superioritate, pe care nu-l au producerile fabricanților de peizage sau de sculptură cari abundă în expozițiile anuale. În descripția decorativă, atât de caracteristică, a operei personale a d-nei Cuțescu-Storck; în sintetizarea atât de expresivă a operei sculpturale a lui Brâncuși; în exteriorizarea plină de rafinament, și așa de sumară, a creațiunii lui Iser; în notațiunea viguroasă pe care ne-o dă Ressu; în policromia armonică a încercărilor lăsate de Baltazar; în opera sculpturală de echilibru și de afirmare a unei intime simfonii de forme pe care o realizează Fritz Storck; în expresiunea de intelectualitate turburată, chinuită, dar intesă, din opera lui Const. Ganescu; în creația celor noi veniți se exprimă o puternică însușire de idealism și o spiritualizare estetică în sensul superior al artei. Ei nu creiază spre a satisface adevărul, nici spre a place publicului. Posedând fiecare o anumită formă de expresie, diferă între ei prin realizarea materială, dar se aseamănă prin înrudirea năzuințelor artistice cari înobilează pe artist și procură spectatorului o clipă de perfectă și satisfăcătoare contemplație. Din această cauză și prin diversitatea mijloacelor tehnice cari fac ca expresia de artă să fie infinită, arta nouă, cel puțin în aspectul ei din România, este distinctivă de aceia profesată de ceilalți și justifică în totul caracterul de evoluție pe care îl prezintă. Și pe când, aici, se observă o conlucrare de forțe creatoare, căutând a îmbogăți mișcarea noastră cu expresiuni tot mai inedite, mai îndrăznețe și cu deosebire mai personale, în gruparea „Tinerimei Artistice“ bat toți aceiași cărare, otova, seacă, fă-ă variație, fă-ă surprize, întrebuițând toți aceiași formulă, cu aceiași tehnicitate

uzată, cu aceleași mijloace de realizare mărginite. Arta în sine cere intensificări de personalitate; la cei admiși de critica noastră constăți o pierdere continuă de personalitate. Condiția estetică a artei este de a ne procura cât mai mult posibilitate de a ne ridica până la exteriorizare, sufletește și intelectualicește, spre a gusta frumosul,—și'n acest caz numai acelor a căror artă oferă mai multe aspecte de intelectualism și de spiritualizare se poate atribui această calitate estetică. Ei nu copiază natura. Ei nu se mărginesc la o reproducere sensibilă a diferitelor pasagii din concertul zilelor și din recea armonie a peizagilor. Ei nu tind la un tip de perfecțiune plastică. Ci dâșii caută să creieze o lume nouă, care să ne dea prilejul și mijlocul să ne găsim în fața unui izvor de idei, de sentimente și de complicațiuni estetice, spre a ne obișnui cu ridicarea sufletului în sfere de înaltă deprindere ideală. Nevoia asta era în Franța așa de impe iasă, în anumi e curente artistice, în cât din Saloanele Rose+Croix peizagiul, care nu implică nici o idealitate, era cu totul exclus. Nevoia asta este așa de adâncă 'n generațiile actuale în cât o întoarcere la figurația exclusivă a omului, care este centrul ideic al cercetărilor sale, se afirmă din zi în zi, cu o rară putere descriptivă. Dar această întoarcere, acest înconjur al lucrurilor inutile, această sintetizare a lumii exterioare, această coborâre în intimitatea ideală a omului, cere sforțări și cercetări personale, cere mai cu seamă însușiri de cari dau dovadă numai aceia cari sunt nesocotiți acum. Ca să faci aceasta nu-ți trebuie numai curaj, ci și pricepere, un fond de energie intelectuală pe care n'o poate avea artistul preocupat numai să reproducă aspectele naturii. Aceasta însemnează a *creia*.

Critica noastră nu înțelege un astfel de proces estetic. Ea se mulțumește cu cea mai inferioară expresie artistică, aceia care este și mediocră, dacă o judecăm din punctul ei de vedere,—da, cea mai mediocră. Ea îi dă calificativul de „artă mare“ și pune operele d-lor Loghí, Spaethe sau Artachino alături de creațiunile măștrilor trecutului. Dânsa acuză pe tinerii noi de erezie estetică, și jură pe creațiunile măștrilor necontestăți, dar ea nu știe că fiecare maestru a fost în vremea lui, un revoluționar și un eretic. Secolul al XIX-lea a avut trei marieretici: Delacroix, Manet și Whistler. Consultați critica noastră și veți vedea că pentru ea aceștia sunt trei măștri mari ai penelului. De unde se poate deduce că erezia în chestie de artă, ca în orice domeniu de intelectualitate, este o pură absurditate.

La aceste anomalii și greșeli ajunge critica noastră. Ar fi nevoie de o limpezire a situației. Ar fi nevoie de o primenire a obiceiurilor noastre intelectuale. Se cere o mai multă obiectivitate și mai ales o competență desăvârșită, în fața problemelor artistice. Se cade ca formele noi ale mișcării noastre în artă să fie privite în lumina lor clară, ceiace credem că se va face în alte rânduri. De o cam dată suntem nevoiți să închiem repetând că la noi critica serioasă n'are

reprezentanți, că ea este jocul analfabeților în artă, caprițiul celor cari au la îndemână un capital de vorbe răsunătoare cu cari tămâiază pe unii și nesocotesc pe alții fără pricepere.

Th. Cornel.

TREBUE SĂ SE FACĂ UN ÎNCEPUT DE DESCENTRALIZARE ÎN ÎNVĂȚAMÂNT

În starea de astăzi, când școala este obligată să aștepte dela administrația centrală rezolvirea celor mai neînsemnate amănunte, vedem o mare risipire de vreme, de cheltuială și mai cu seamă păgubitoare contraziceri.

Cancelariile școalelor sunt transformate în adevărate biourouri—fără personalul trebuitor—cari cu multă muncă deabea ajung să fie la curent cu lucrările. Feldefel de cereri pornesc din provincie, nenumărate ordine vin dela centru, par'că școala nu s'ar conduce după o lege a învățământului și după regulamente, cari îi fixează activitatea. Începutul și sfârșitul fiecărui an școlar mai ales leagă într'atâta provincia de centru, încât toată lumea: părinți, profesori, directori sunt cu ochii spre Minister, dela care *trebuie* să vină deslegări, aprobări și îndrumări nouă.

Câteva cazuri:

La capitolul înscrierilor în școală, regulamentul dă toate lămuririle: când încep, când sfârșesc, câți elevi trebuie să fie primiți în clase. E greu să se împlinească aceste prescripții? Norma stabilită dela început pentru întreaga țară, nu e folositor să fie păstrată pentru toți? La ce bun să se mai amestece centrul, dând ordine? Orice părinte este dator să cunoască regulamentul și ținut să i-se conformeze. Când direcțiunile școalelor și-au făcut datoria aceasta după regulament, va trebui să fie preocupate de alte chestiuni privitoare la începerea regulată a cursurilor. Astfel s'ar stabili peste tot ordine în lucrări și Ministerului i s'ar comunica doar rezultatele înscrierilor.

Se întâmplă însă foarte des, din cauza amestecului Ministerului și în chestiuni prea mici, ca părintii, ai căror copii nu împlinesc condițiile cerute de regulament, să stăruiască *impotriva* acestuia. Centrul, ascultat de cei interesați, *corectează* prescripțiile regulamentului, acordând favoruri unor părinți din unele părți ale țării. Aceasta întărește credința multora slabi, că regulamentul nu e făcut pentru toți, căci cine poate, trece peste el, iar administrațiile școalelor din provincie rămân simple înregistratoare ale dorințelor părinților, transformate în ordine pe cale ministerială.

Cât prestigiu s'ar câștiga, dacă toți ar fi obligați să respecte regulamentul. Nici părinții n'ar mai îndrăzni să alerge pe la unii și pe la alții, nici elevii nu ar mai avea prilej să afle astfel de abateri dela regulament, cari-i ispitesc și pe ei să creadă că cine poate, calcă regulamentul.

Odată cursurile începute, Ministerul are destule mijloace de control asupra activității școlare. Nu le întrebuintează pe câte le are. Bimestrele sunt fixate și lucrurile merg bine până spre sfârșitul anului, când iar se încurcă. Motiv n'ar fi să se tulbure mersul liniștit de până atunci și totuși.....

Cu desființarea examenelor de fine de an s'a făcut o tristă experiență, căci școlarii, bazându-se pe câteva note bune luate până la o vreme și știind că vor promova cu ajutorul lor, domnesc cele 2—3 luni dela sfârșit. Sârguința, pe care o puseseră până atunci dispăre ca prin farmec, fiindcă nu-i mai interesează nota de pe ultimul bimestru. Se poate închipui zădărnicia muncii profesorului.

Situația aceasta trebuind să aibă un capăt, tot regulamentul a adus constrângerea necesară: orice note va fi obținut elevul pe cele dintâi trei bimestre, el este obligat, spre a promova, să aibă pe ultimul bimestru cel puțin nota *cinci* la fiecare obiect de studiu, altfel se declară corigent. Care director ori profesor nu s'a bucurat de această situație răspicată? Prin ea s'a dobândit independență, căci lucrând conform regulamentului ești liniștit.

Dar bucuria ne-a fost de scurtă durată, căci s'au găsit părinți cu trecere și Ministere gata să servească.

În loc să se dea cea mai deplină consfințire articolului acestuia din regulament, care aducea demnitate în școală, s'a găsit cu cale ca tocmai în toiu promovărilor să curgă ordine cari ocoleau greutatea elevilor. Sau dacă se prinsese de veste prea târziu, ordinele au venit în vacanță și toamna s'au pomenit promovați din oficiu—corigenții, iar din repetenți mulți au fost scoși corigenți.

Nenorocite foloasele pe cari cred părinții că le-au dobândit prin astfel de promovări, umbre de directori acei, cari în loc de supraveghere a școlii sunt șiliți să înregistreze ordine de natura aceasta, amărâți profesorii, cari nădăduiseră că pot arăta claselor, că numai împlinirea neșovăelnică a datoriei dă drept la promovare.

Prin urmare, la înscrieri părinții apelează la Minister, pentru promovări aleargă pe aceeași cale după indulgență și sprijin, la vre-o pedeapsă mai aspră deasemenea. Unde să-și găsească ocrotire școala? Hotărât, e mare nevoie să se lase școlii, dacă nu mai mult, cel puțin respectarea regulamentului, care să se aplice la fel peste tot și pentru toți. Oricine are nevoie de o școală să se adreseze Directorului ei, omul regulamentului, care va hotărî și va comunica în urmă și Ministerului.

Lipsurile, care se vor constata în regulament, după experimentarea lui *câțiva ani*, să se îndrepteze de o comisiune compusă din directori și profesori, în urma unei anchete, cari va arăta observațiile tuturor profesorilor. Îmbunătățirile odată aduse și publicate, Ministerul să-și facă o față din respectarea lor, spre a le impune tuturor celor interesați.

Între alte puncte, care încătușează activitatea Directorilor, sunt și unele de natură materială: nu li se dau mijloace pentru îngrijirea localului. Din atâta sumă,

încasată de Cassa Școalelor din taxele școlare, nu vom ajunge vremea să se lase o parte pentru nevoile școlii: reparații, înlocuirea mobilierului ruinat, etc.? Pe de altă parte, din cheltuelile de cancelarie, acordate de Minister anual fiecărui gimnaziu și liceu, dacă s'ar suprima atâta corespondență, cu ordine și rapoarte, de felul celor arătate, ar rămâne o sumă și pentru școală.

Să fim dreți: sunt Directori și Directori. Pe unii, deprinși cu gospodăria, nu-i rabdă inima să vadă cu ochii cum se distrug toate și să nu ceară cu insistență Ministerului ajutorul trebuitor. Alții, ca să nu indisună pe cei mari cu atâtea cereri, se gândesc numai la menținerea onoarei de Director. Incolo, nu le pasă, cum se vede la liceul din Severin, dacă ferestrele au un aspect barbar, prin zdrențele, foste transparente acum 5—6 ani. E uimitor să nu vezi cea mai mică îngrijire.

La urma urmei, omul sfințește locul. Dacă școlile noastre sufăr și moral și material, vina cade tot pe unii Directori, cari în loc să facă un mănuchi din corpul școlii, ce conduc, și să se prezinte toți ca unul în orice împrejurare de folos instituției, unde lucrează, ei țin la Directorat și atâta tot. Cu puținii din juru-le și cu încrederea ce le-o acordă centrul, ei aranjează totul, fără știrea celor mulți.

Remediul ar fi în stabilirea unui mod de a se recruta Directorii, nu la întâmplare ca acum.

Chestiunea aceasta va trebui să intre în preocupările conducătorilor, gășind mijlocul de a pune în capul școalelor pe aceia cari vor începe mult folositoarea descentralizare în punctele, ce am arătat.

Turnu-Severin.

V. Vitrol.

NOTE ȘI INFORMAȚII

Charles Diehl în București.— Charles Diehl aparține acelei familii de istorici apărută în ultimii treizeci de ani în Franța, care renunțând la metoda clasică a scriitorilor de istorii universale sau de istorii complete ale unui popor sau ale unei epoci, își îndreaptă cercetările numai asupra punctelor de amănunt din istoria unei epoci. D. Diehl nu scrie istoria în felul lui Thiers, Guizot sau Michelet. Istoricii cu care se înrudește felul său de a scrie sunt Gaston Boissier și Emile Gebhart, adevărați întemeietori ai unui nou gen de istorie în Franța. Intocmai ca aceștia, autorul *Figurilor bizantine*, al lui *Justinian și civilizația bizantină în veacul VI* și al *Manualului de Artă bizantină* și-a dat seama că nu se mai poate întreprinde o operă istorică al cărui centru de gravitate să fie câteva vederi generale pe care faptele să aibă menirea să le susțină și să le dovedească. Istoria nu se mai poate întemcia astăzi decât pe întregul material de erudițiune găsit adunat sau pe care istoricul și-l adună singur. De aci pregătirea științifică serioasă pe care o au toți acești istorici, de aci serierile lor de cea mai amănunțită specializare. Așa, d. Diehl, — fost elev al școlii normale superioare și membru al școlii franceze din Roma și din Atena are ca scrieri de căpetenie lucrări cu totul speciale asupra administrației bizantine în Exarcate, asupra influenței bizantine în Africa, asupra artei bizantine. A fost însă meritul acestor istorici că au înțeles că

dacă cercetările speciale sunt indispensabile istoriei, ele singure nu o pot alcătui. Lucrul se datorește de sigur simțului literar al poporului francez și exemplului marilor istorici francezi dela Bossuet la Michelet și Taine. De aceea găsim în opera acestor istorici lucrări de adevărată valoare literară, cum sunt în opera d-lui

Charles Diehl.

Diehl *Figurile bizantine, Excursiunile arheologice in Grecia*, care sunt accesibile marelui public și care cu tot caracterul lor fragmentar izbutesc să dea o vedere generală asupra istoriei Bizanțului sau asupra Greciei primitive. Cele două conferințe ținute până acum au fost în legătură cu cercetările mai vechi ale d-lui Diehl. În special, materialul celei dintâiu îl găsim aproape întreg în prima serie a *Figurilor bizantine*, unde este amănunțit descrisă viața unei familii din burghezia bizantină în secolul XI.

Dacă nu au avut farmecul celor needitate, conferințele cetite de d. Diehl au fost însă un bun prilej pentru a ne face să prețuim stilul său elegant și clar, strălucitor de bogăția epitetelor care nu-i răpeau nimic din conciziunea necesară și îi dau caracterul de vedere concretă cerut adevăratului istoric.

M.

„Salvarsan”. — Un om mare se ascunde în numele ăsta. Un evreu, care a câștigat premiul Nobel — un savant, care lecuia guturailor bancherilor din Frankfurt, orașul cărnaților și al francmasonilor...

Erlich. — Astăzi e un nume strălucit al intelectualismului. *Morala publică* nu-și ascunde fața în mână, când vorbește de dânsul, — căci Erlich înseamnă a nu te speria de Sodoma, a nu crede în paralizie. În tabetici, în cretini și în alte făpturi ale luxuriei. Pe promenăzi nu vom mai vedea moșnegi, cari privesc în zadar în soare — nu vom mai vedea idioți, jucându-se cu nuci, ca par'că s'ar juca cu înțelepciunea Bibliei — căci Erlich înseamnă: învingerea omului asupra păcatului, Erlich nu este un om, ci un destin mare al sorții. Copiii noștri nu vor mai blestema ora, când noi beți — printr'un sărut al dragostei — le-am lăsat drept moștenire: sânge rău, plin de multe și grele suferinți. *Sânge rău nu mai este*, sângele rău nu mai distruge omul frumos, ochii curați, părul, fruntea gânditoare, — căci Erlich înfrumusețează păcatul, iartă orele beției, căci Erlich e treaz...

Astăzi în spițerie, pe lângă alte bunătăți vei putea cumpăra și „Salvarsan”.

— Te rog, domnule spițer, dă-mi două săpunuri, o perie de dinți... Două grame de parfum bun... Ah, uitai să-ți spun — să-mi dai și un tub de «Salvarsan».

Și toate astea le poți spune, ca par'că ai spune: dă-mi sănătate, dă-mi iarăși sânge bun, dă-mi ochi frumoși — căci în tubul de „Salvarsan”, e zâmbetul senin al nepotului, e moștenirea cea mai sfântă ce o poți lăsa urmașilor tăi.

Luxuria nu mai există.

Un om a ucis-o cu'n tub de tinichea — și în tubul ăsta mic e viața atâtor milioane!.. Închinați-vă ovreicului din Frankfurt, căci mare sărbătoare e astăzi, când se dă folosinței zilnice preparatul: „Salvarsan”!

Cluj (Transilvania).

Emil Isac.

Cauzele cutremurelor. — Tânărul și ilustrul sismolog italian, profesorul Stiattesi a ținut la Veneția o conferință interesantă asupra cutremurului.

Oratorul, după ce a reamintit că popoarele antice divinizaseră în ignoranța lor chiar cutremurul, că în Japonia, țara cea mai supusă perturbațiilor pământului, se credea într'un paianjăn enorm, ale cărui capete mișcându-se întorceau pământul, — că în China, în India, în Scandinavia se credea în cârțițe monstruoase, în broaște țestoase, etc. — a continuat: «Știința modernă experimentală vrea, după cum este și natural, să-și dea socoteală și de acest fenomen fizic, care trebuie să aibă legile și cauzele sale. Sismologii nu sunt de aceeași părere în afirmarea adevăratei cauze a acestor mișcări pământeste. Am putea chiar spune că sunt diferite.

Cea mai principală însă, aceia care găsește în chip sigur confirmarea deplină în faptele zilnice ale experienței este nivelarea coajei pământeste. Pământul, nucleu incandescent, aruncat în spațiul nebuloasei solare își răcea scoarța producând prin efectul destinderei sale văile și șirurile de munți. Prin filtrarea apelor, izvoarele termale, curentele subterane, se sapă neîntrerupt goluri care lasă spații ce nu pot susține stratele superioare. De aci, cutremurele care tind să restabilească echilibrul. Așa se poate explica atâtea surpări ale pământului, crăpături de munți, deschizături de strâmtori, formări de cascade. Faimoasa cascadă a Niagarei de exemplu este datorită tocmai unui cutremur. Această muncă continuă pentru așezarea scoarței pământeste, produce în realitate un cutremur continuu pe care nu-l simțim de oarce este încet și nevătămător.

Un Rousseau japonez. — Japonia, care are — sau a avut de toate — a avut și un Rousseau.

Scriitorul și sociologul Nakae Chomin, care era popular în Japonia acum zece ani — poate să fie socotit ca un emul al filosofului genevez.

Nakae Chomin începu să devie celebru din pricina vieții dezordonate ce ducea.

Toate calitățile sale de scriitor nu-i scuzau în destul viața sa svânturată.

Chomin fusese ziarist, făcuse pe negustorul, pe speculatorul, din când în când.

Dar într'o bună zi, din cauza traiului ce dusesese, se trezi la marginea mormântului.

Doctorii îl asigurară că mai avea optsprezece luni de trăit. Atunci Nakae Chomin se converti; voi să-și întrebuințeze bine, cel puțin ultimele luni din viață și din epicurian ce era se transformă în moralist; din cinic se schimbă într'un propovăduitor al înțelepciunii.

Traduse *Contractul social* al lui Rousseau și într'o serie de conferințe ținute în fața unui auditoriu nume-

ros expuse trecutul său, pe care-l dezaprobă, cerând iertare.

În acelaș timp publică *Ichinen Yucan*, carte în care îndemna pe Japonezi să se convertească și ei și le arăta că erau lipsiți de o directivă serioasă, că nu știau să se folosească de energia lor și să impue voința lor, că erau prea supuși bunului plac al Samurailor.

Această carte a lui Nakae Chomin avu mare răsunet. Nici o carte japoneză n'a provocat o asemenea revoluție morală. Zece mii de exemplare s'au vândut în 3 zile din prima ediție. S'a mai publicat o a doua și o a treia. Opera nu mai avea precedent: Japonia nu mai produsese nimic asemuior. Atunci Nakae Chomin mai scrisese un alt tratat ca să-și desvolte filosofia. În această lucrare se arată cu desăvârșire materialist și reapare ca discipolul lui Diogene.

Inamic al oricărei metafizice, al oricărei doctrine spiritualiste și speculative, nu admite decât experiența pozitivă ca singura bază științifică și nu recunoaște de cât o singură dogmă: eternitatea materiei creatoare în multiplele sale forme, vecinicia întregului univers și a tuturor ființelor viețuitoare.

Nakae Chomin crede că nu se poate descoperi adevărul de cât prin experiență și știință și combate credințele japonezilor. «Un om bolnav — scrie el — care știe că e condamnat la moarte și că nu mai are de cât un an și jumătate de trăit, care socotește lunile și-și numără zilele, fiind încredințat că fie-ce moment ce trece îl apropie de o moarte sigură, ar avea o mare consolare dacă ar fi convins că sufletul e nemuritor și că orce ființă după această viață va trăi o alta mai sigură și mai fericită. Or dacă se admit asemenea presupuneri, cum rămâne cu caracterul sacru și inviolabilitatea adevărului științific?»

În această privință Nakae Chomin nu se potrivește cu Rousseau — care crede într'un Dumnezeu personal.

Totuși Chomin s'a inspirat din *Contractul social* și a combătut cu înverșunare toate prejudecățile și convențiile societății.

Mefistofele al Rusiei.—Vocea de bas e o specialitate muzicală rusă.

Sunt veacuri de când ea a făcut gloria corurilor moscovite. Nu e deci de mirare dacă cel mai mare bas din lume este azi un rus, Șaliapin, celebrul cântăreț care din cauza măestriei cu care execută partea lui Mefisto din *Faust*, a fost supranumit Mefistofelul rus.

Născut la Kazan în 1873, din părinți săraci, cari n'au putut să-i dea nici o educație, a fost mai întâi cismar în orașul său natal.

De cealaltă parte a străzii, la o brutărie își făcea ucenicia Maxim Gorki, un alt tânăr care a devenit mai apoi celebru.

Șaliapin își cumpăra pâinea de la prăvălia pe care Gorki a descris-o într'una din frumoasele sale nuvele. Cei doi tineri nu s'au cunoscut atunci, dar au făcut amândoi cererea de admitere în corul teatrului local și în vreme ce Gorki era primit — cererea lui Șaliapin — a cărui voce sigur că nu era încă desvoltată, a fost respinsă.

La vârsta de 17 ani a fost însă angajat într'o trupă de operetă. Când trupa dădu faliment—cum se întâmplă adesea — Șaliapin făcu pe hamalul la gară sau se angajă ca măturător al orașului.

Îndură foamea zile întregi, fără să se mire de loc de aceasta.

«Ajunsesem aproape să cred că mâncarea nu mai e la modă» — mărturisește el mai târziu. Cei mai frumoși ani ai vieții sale și i-a petrecut făcând când pe hamalul sau măturătorul, când pe lopătarul pe Volga, până într'o zi la Tiflis, mai multe persoane observară admira-

bila-i voce și de la Tiflis fama i se duse în toată lumea. Azi Șaliapin e un bogat proprietar și câștigă aproape 100.000 ruble pe an.

Cât-va timp a locuit într'o casă aproape de Milan și s'a căsătorit acolo cu o italiancă. Tot acolo apăru pentru prima oară în Mefistofele al lui Boito, unde avu cel mai mare succes.

Boito, când l-a auzit—a exclamat: «În sfârșit mi-am găsit dracul». Șaliapin e Lucifer în persoană. El povestește că a studiat de aproape pe Milton, Goethe și pe toți poeții cari au pus vre-un diavol pe scenă pentru a fi «un Lucifer în care să se recunoască toți diavolii din literatură cu toate exagerările necesare scenei».

Șaliapin care vorbește bine limba italiană și franceză a rămas cel mai rus dintre artiștii ruși și acela care vorbește mai mult sufletului moscovit.

Intr'o zi un vizitator — intrând în odaia lui Leonida Andreieff, găsi pe scriitor plângând în vreme ce asculta la fonograf pe Șaliapin.

Căsnicii studențești în Germania.—Titlul de mai sus e sinonim cu «căsătorii pe încercate». În Bavaria și mai ales în München căsătoriile pe încercate sunt foarte dese. Ele sunt o consecință a marei libertăți de care se bucură fetele și sunt un fenomen ce însotțește lupta pentru traiu, în care fecioarele germane sunt silite să intre de timpuriu. Un student universitar, un funcționar, un holteiu incorrigibil, un străin care vrea să petreacă câți-va ani în Germania, fără să-și ia în spinare grija unei familii regulate, — toți aceștia o încearcă cu căsătoria pe termen limitat. Un anunț la «Mica publicitate», o vizită într'un magazin, într'o librărie, într'o cafenea, — și nu-ți rămâne de cât *l'embarras du choix*, căci numărul fetelor care stau la dispoziție pentru o asemenea căsătorie fără lanțuri legale și bisericesti, este colosal. Și nu e vorba aici de concubine, ci de fete de treabă care-și dau tinerețea și dragostea lor și care, când iubitul lor e bolnav, îl îngrijesc cu un devotament fără de margini. Ele țin în ordine rufele și hainele lui și atunci când în puna lui e criză, întrețin ele casa, lucrând până le sângerează degetele; și fac aceasta știind prea bine, că fericirea lor nu va dura de cât câți-va ani.

Cinci la sută din asemenea «căsnicii» se transformă în cursul vremii în căsătorii legale și drăguțele din ajun devin gospodine foarte cinstite; nouăzeci și cinci la sută însă din ele sfârșesc cu o separație: când studentul și-a terminat studiile, când funcționarul e permutat, când străinul se întoarce în patria lui, s'a isprăvit cu idila de dragoste.

Despărțirea are loc fără plânsete și fără ceartă. Cine se află pe peronul gării înainte de plecarea unui tren, poate azista la o sumă de asemenea despărțiri. Cei doi îndrăgostiți convorbesc în șoapte și mișcați, până ce trenul pornește: o ultimă sărutare, două lacrimi și povestea e sfârșită pentru totdeauna.

Un ceas în urmă «ea» a găsit un altul.

BIBLIOGRAFIE:

- Véra Figuer*: Les Prisons russes. 1910.
L.-I. Carciu Stefan: Spre oastea nouă. București. — Lei 150.
Buletinul comisiei monumentelor istorice. „anul III, No. 3 (fasc. 11), Iulie — Sept. 1910. Lei 250.
Recensământul general al științurilor și neștiințurilor de carte în România din anul 1909. Carol Göbl, Buc. 1910.
-
-

REVISTA REVISTELOR

În numărul 23 al revistei parisiene *Le Courier Européen*, Ch. Paix-Séailles, într'un articol intitulat *France et Turquie*, constată cu amărăciune cum Franța pe zi ce trece pierde orice influență la Constantinopol. Vina e a diplomaților cari au reprezentat în ultimii ani Republica pe lângă guvernul Junilor Turci și a Băncii Otomane care, deși e o instituție franceză, s'a îngrijit mai mult de interesele personale ale conducătorilor ei decât de acelea ale Franței. Se înțelege, rivala Franței pe țărmurile Bosforului e Germania. Partidul german nu e prea numeros la Constantinopol;—scrie autorul articolului—totuși el e foarte puternic în cercurile militare și dispune de influențe cărora cu greu le poate rezista guvernul Junei Turcii. Francezii trebuie să caute mijloace care să le salveze interesele, căutând în același timp să menajeze amorul propriu și ambițiile legitime ale guvernului Turc. Acestea însă trebuie făcute în grabă, căci „ora e decisivă pentru Franța; ea trebuie să știe să-și reia locul și influența ei și să le asigure în chip definitiv“.

În *Căminul nostru* No. 4 d. I. F. Buricescu laudă instituția muzeului pedagogic și-i relevează câteva lipsuri: Muzeul pedagogic sintetizează minunat toate străfările trecute, ca și pe acelea ce are să le facă în viitor școala românească. Ideia acestui Muzeu, după cum a afirmat însuși d. ministru Haret, datează din timpul când a fost în capul departamentului instrucțiunii d. Poni; înfăptuirea ei actuală se datorește însă străfărilor rodnice ale d-lui M. Popescu, administratorul Casei școalelor. Se înțelege că deocamdată este numai un frumos început, care are nevoie încă de multe silințe spre a ajunge la dezvoltarea pe care o comportă ideea. Aceasta nu însemnează însă deloc că nesocotim însemnătatea instituției, mai ales dacă ținem seamă că în aducerea la îndeplinire a ideilor mari, partea cea mai grea este începutul.

Muzeul pedagogic are o bibliotecă, unde profesorii pot găsi prețioase scrieri de tot soiul, referitoare la preocupările lor *didactice*: cărți de *filozofie generală*, de *psihologie* și *pedagogie generală*, precum și *aplicată*. Din răsfoirea catalogului se poate constata însă o lacună, pe care ne facem datoria de a o semnala, cu speranța că se vor lua măsuri pentru înlăturarea ei. Astăzi nu se mai poate concepe Pedagogia fără ajutorul Psihologiei infantile, care a luat de câțva timp un avânt îmbucurător. Muzeul trebuie neapărat să pună la îndemâna profesorilor cercetările de acest soi, fiindcă numai așa se poate întemeia speranța că cercetările pedagogice vor călca pe teren sănătos și vor evita vorbăria și uneori naivitatea. Ba, ceva mai mult: trebuie făcut un catalog complet al lucrărilor de acest soi, care ar lua în rafturi locul altora streine de Pedagogie și fără nici o legătură cu ea. În aceeași ordine de idei, am avut impresia că nu se găsesc în bibliotecă scrierile tuturor marilor pedagogi“.

Vieța nouă (Anul VI, No. 20. 1 Decembrie): *Istoria literară în învățământul universitar*. D. Ovid Densușianu publică sub acest titlu lecția de deschidere a cursului său la Universitate. D-sa critică sistemul admis, și în străinătate și la noi, de „a nu se ține seamă în studiul literaturilor decât de unele epoci, de producțiunile literare din timpuri mai depărtate“. Profesorul de literatură nu trebuie să se mărginească în cercetarea trecutului literar; el are datoria imperioasă de „a înlătura acest fetișism pentru trecut și de a da actualității dreptul pe care trebuie să-l aibă și între zidurile Universității, unde spiritul de rutină continuă și azi să stăpânească sub o formă sau alta“. Mișcarea literară de azi e sau bună, sau rea: și într'un caz și într'altul profesorul universitar, care ȳ cheimat să dea o direcție, trebuie să-și spună cuvântul.

Se mai cuprind în acest număr bucăți literare de d-nii Budurescu, E. Isac și N. Stănescu precum și articole de d-nii V. Vârcol și J. Lupus.

Să nu lipsească din nici o casă

Minunatul FRANTZBRANNTWEIN „DIANA“

Cel mai bine preparat și cel mai binefăcător în cazuri de:

*DURERI DE CAP PROVENITE DIN CĂLDURI SAU ALTE CAUZE
DURERI DE REUMATISME SAU ALTE DURERI PROVENITE DIN RĂCELI
NEURALGII SCIATIC LUMBAGO, GUTURAIUL DISPARE NUMAI PRIN MIROSIRE.*

Observați ca eticheta și plumbul pe fiecare sticlă să poarte numele: „DIANA“

INSTRUCȚIUNE: UN MASSAJ CU „DIANA“

dă corpului omenesc cea mai plăcută senzație răcoritoare, ferindu-l de sudorile neplăcute care-l expun la răceli.

Invelindu-se însă cu o flanelă părțile dureroase, după masaj, se simte imediat o căldură plăcută și ea prin farmec durerile dispar. De vânzare în toată țara. Un flacon mic, bani 70, mijlociu. Lei 1.20, un flacon mare, Lei 2.40.

FABRICA: BUCUREȘTI, ȘOSEAUA VITAN, 11

FINANȚE ȘI COMERȚ

In interesul exportului de cereale

Asociația comercianților din Brăila, în urma inițiativei luate de ministerul industriei, a alcătuit un remarcabil raport privitor la modificările ce urmează să fie introduse în actualul contract tip al englezilor pentru importul de cereale din țara noastră.

Cum s'a alcătuit, de ce s'a alcătuit, și ce cuprinde acest raport?

Ministerul de Comerț și Industrie dela noi a făcut demersurile necesare pentru ca să provoace ținerea unei conferințe anglo-române la Londra, între cerealiștii ambelor state în vederea unor modificări ale câtorva condițiuni cuprinse în contractul astăzi în vigoare, condițiuni ce pare a fi uneori jignitoare, alte ori dăunătoare, nedrepte pentru exportatorii noștri.

La demersurile Ministerului, puternica corporație, *Corn Trade Association*, din Londra, a răspuns că e gata să stea de vorbă, admitând ținerea conferinței propuse, cu cerealiștii români.

Cerealiștii din țară, pe de altă parte, au salutat cu bucurie conferința apropiată și au răspuns, majoritatea lor, Ministerului prin rapoarte documentate, în care se arătau lipsurile de organizarea exportului nostru de cereale în Anglia.

Mai ales, raportul amintit al Asociației din Brăila, iese în evidență, atât prin estinderea cât și prin felul documental al argumentării sale.

În rezumat, exportatorii noștri vor formula desiderate identice cu cele formulate de cerealiștii ruși, în Februarie a. c., când a avut loc conferința anglo-rusă, tot în vederea consolidării legăturilor de operațiuni de cereale.

Raportul cerealiștilor noștri exportatori, la care s'a anexat și contractul tip No. 40, cu modificările propuse pentru viitor, ce urmează să formeze baza discuțiilor în viitoarea conferință, pleacă dela aceste constatări:

Condițiunile de vânzare, de desfacere, a cerealelor în Anglia sunt mai îngreunătoare decât pentru celelalte piețe ale continentului; de aceea se explică faptul că exportul nos-

tru de grâne se îndreaptă cu predilecție acum către Rotterdam și Anvers.

Printre condițiunile îngreunătoare ale exportului nostru în Anglia sunt mai principale: transformarea măsurilor noastre în livre și bușeli, schimbul monezei în livre și shillingi, diversitatea usanțelor la primire, a măsuratului, a cântăritului și analizei, dela un punct la altul, recunoașterea din partea exportatorilor noștri în momentul vânzării și chiar al încărcării mărfii, a modului în care va fi primită marfa.

În fața acestei constatări, se formulează diferite deziderate care privesc:

1. Fixarea greutății naturale;
2. Comisionul de 2% asupra prețului;
3. Modalitatea plății;
4. Plata poliței de asigurare;
5. Clauza grevei;
6. Constatarea corpurilor streine în special al orzului;
7. Clauza finalității (pentru arbitraje);
8. Termenul „about as per sample”, și
9. Bonificările cuvenite pentru corpurile streine.

Unele din dezideratele ce cuprind modificarea condițiilor de astăzi, de sigur că vor întâmpina aceeași rece primire din partea englezilor, pe care au întâmpinat-o cererile rușilor.

Dar, totuși, conferința, ce credem că va avea loc la începutul anului viitor, e bine să se ție căci... chiar dacă nu are nici un efect favorabil direct pentru noi, conferința va fi prilejul, pentru a se pune pe tapet doleanțele îndreptățite ale exportatorilor din România.

Și cine știe dacă refuzul dela Londra, nu ne va îndrepta către exportatorii ruși, care se plâng — acei din Azov și Odesa — de aceleași condițiuni îngreunătoare și jignitoare

Cerealiștii noștri vor face acțiune separată, până la conferința viitoare din Londra, iar dacă se vor întoarce nemulțumiți, le rămâne să întreprindă o acțiune comună, firească cu aceea a rușilor pentru așezarea exportului de grâne pe temelii mai drepte și mai solide. I. Vistiernicu

„MERCUR”

SOCIETATE COOPERATIVA

SECTIA CONSUM. — BUCUREȘTI

Coloniale, Delicatese, Băuturi, Șampanie

CEL MAI MARE ȘI CEL MAI EFTIN
MAGAZIN DIN ȚARA

pentru

Coloniale, Băuturi și Delicatese

CEL MAI MARE ȘI CEL MAI VARIAT
DEPOU

de

ȘAMPANIE

MAGAZINUL ȘI BIROUL ÎN BUCUREȘTI, CALEA VICTORIEI, 52

TELEFON No. 180

SUCURSALĂ ÎN CONSTANȚA, PIATA INDEPENDENȚEI, 42.

Transportul la domiciliu gratis. Prețurile fixe.

CATALOGUL SE TRIMETE DUPĂ CERERE GRATIS

Expedițiuni în provincie contra ramburs

La Administrația revistei, în Pasagiul Soc. Imobiliara No. 3 (Intrarea prin Calea Victoriei 60 și Str. Academiei 19) se găsesc de vânzare pentru cititorii noștri cu preț scăzut :

Colecțiunea volumelor apărute din *Noua Revistă Română* :

Volumele I—IV (Prima serie) cu 5 lei volumul. Volumul V—VIII, 3 lei volumul.

Volumul IX (în curs de apariție). Abonament anual 10 lei.

Din *Studii filozofice* vol. I, lei 5.

Vol. II—IV, 3 lei fiecare volum.

Vol V (în curs de apariție), lei 6.

Puterea Sufletească de C. Rădulescu-Motru (scriere premiată de Academia Română). Lei 6.

Biblioteca editată de *Noua Revistă Română*, 15 bani volumul. Au apărut până acum :

No. 1. In zilele noastre de anarhie, de C. Rădulescu-Motru.

No. 2. Sufletul neamului nostru, de C. Rădulescu-Motru.

No. 3. Contractul muncii, de D. Negulescu.

Cultura română și politicianismul (ediția III-a Socec), de C. Rădulescu-Motru cu 75 bani (în loc de lei 1,50).

Poporanismul politic și democrația conservatoare, de C. Rădulescu-Motru. Prețul 50 bani.

Librăria LEON ALCALAY. București

BIBLIOTECA AGRICULTORULUI

ROMÂN

Creșterea și îngrijirea cailor, boilor, oilor și porcilor de N. Filip, profesor de Zootehnie, un volum cu figuri explicative . . . . . Lei 1,50

Creșterea și îngrijirea paserilor de curte, diferite rase, producțiunea naturală și artificială, îngrășatul, conservarea oulelor, producțiunea cărnei, un volum cu numeroase figuri, de N. Filip, profesor de zootehnie. Lei 1,50

Agricoltura, Cunoștințe practice de cultura pământului și a plantelor agricole de Dr. N. O. Popovici-Lupa (Agronom profesor) un volum de aproape 300 pagini, cu numeroase figuri explicative de unelte și mașinile agricole cele mai perfecționate . . . . . Lei 3,50

Boalele la animale, cunoașterea și vindecarea lor de D. Alexandrescu, Medic Veterinar primar al Județului Ilfov, su figuri explicative . . . . . Lei 2,50

Vitele de rasă bovină importate. Acclimatarea, Alimentația și îngrijirea lor cu tipurile de mai toate rasele de vite streine, de Eduard Grant, fost șef al fermei Albion. (Ialomița) prețul . . . . . Lei 2,50

Vinul și industriile accesorii vinului de Mihail Popescu, chimist expert. Îngrijirea vinului, Limpezirea, Închegarea, Boalele vinului, falsificarea etc. Șampania, Cognacul, Rachiuri de drojdie, Oțetul de vin etc. cu figuri de mașini și aparate cele mai practice. Lei 1,50

Comptabilitate agricolă înlocuită după programa analitică a școalelor de agricultură de Gheorghe D. Arghir. . . . . Lei 1,50

IONESCU-QUINTUS

CĂSNICII...

— ROMAN DIALOGAT —

PREȚUL 3 LEI

• ALBERT BAER
BUCUREȘTI, NUMA POMPILIU 7
1910

A APĂRUT

un volum elegant, de 112 pagini, cu povești foarte folositoare ambelor sexe, intitulat :

SECRETELE SEXUALE

de D-rul GRUNFELD

cu următorul bogat și prea interesant conținut :

VIRGINITATEA.—MENSTRUATIA.—SARCINA.—AVORTUL. VAGINISMUL.—AFRODIZIA.—SUCITURILE.—ONANIA. POLUȚIUNILE.—NEPUTINȚA.—BLENORAGIA LA BĂRBAȚI, FEMEI ȘI COPII.—BLENORAGIA ȘI CĂSĂTORIA. ȘANCRLUL.—SIFILISUL DOBÂNDIT ȘI MOȘTENIT.—SIFILISUL ȘI CĂSĂTORIA.—INLĂTURAREA BOLILOR SEXUALE.

Această interesantă scriere va aduce desigur multă lumină și destulă liniște în sufletele veșnic chinuite de misterioasele probleme și boli sexuale.

„SECRETELE SEXUALE“ nu trebuie deci să lipsească din nici o casă, ci să fie citite și cu drag păstrate de toate familiile, ce se interesează cu adevărat de viitorul și sănătatea copiilor lor, spre a-i îndruma în viața sexuală și a-i feri de boli primejdioase.

PREȚUL 1 LEU

De vânzare la librăria LEON ALCALAY, București Calea Victoriei, precum și la toți librării și depozitarii de ziare din Capitală și provincie.

Noua, ingenioasa mașină de scris

„ADLER”

Toate literile se pot schimba la moment cu altele scriind și rusește, grecește, etc.

Cea mai trainică mașină de scris este „ADLER”, fiind construită cât se poate de simplă, neavând de cât 400 de piese pe lângă celelalte mașini oarbe ce au peste 2000 de bucățele, de aceia în totdeauna se află aceste mașini la reparat, având prea multe piese.

Mașina de scris „ADLER” are scrisul imediat și continuu vizibil (nu scriere oarbă). „ADLER” are **numai** 30 de clape cu 90 de litere; deci 6—8 litere mai mult de cât mașinile oarbe.

20 copii direct se obține cu mașina „ADLER”. Se poate scrie în mai multe culori; cea mai practică pentru circulări cu hârtie cerată.

Numai 30 de clape, dar care dau peste 90 de litere, țifre și semne etc. — Cu 6—8 litere mai mult de cât la mașinile de scris oarbe (Machines cachées)

Fac și ori ce schimb cu mașini de scris uzate contra noilor mașini de scris „ADLER”

Am luat în schimb peste 40 mașini de scris sistem vechi și uzate **Remington, Fay-Sholes, Smith-Premier, Yost No. 4, Yost No. 10, Hammond, Nort's, Empire, Chicago, Gladstone, Blickensderfer, Ideal, International, Oliver, Stoewes, etc.**

Tot felul de accesorii pentru ori ce mașină de scris la: _____

I. B. ANTONESCU

Șoseaua Basarab No. 230 — Piața Victoriei

Telefon 8/51

GRATIS!

invățătura mașinei

GRATIS!

VILE DUILIU ZAMFIRESCU

2, STRADA ZORILOR, 2

Palatul Muntelui de Pictute

TELEFON No. 25 97

Vinuri de cea mai superioară calitate

LOCAL DE CONSUMAȚIE

Serviciu la domiciliu

Angrosiștilor li se acordă rabat

Boalele Intestinului

DIAREEA (LA COPII ȘI ADULȚI), DIZENTERIA
COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ȘI TOATE
BOALELE CE PROVIN DIN Infecțiunile Intestinale

SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN

LACTOFERMENT

(Bullon paralactic)

APROBAT DE CONS. SANITAR SUPER.

ZILNIC PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA
LABORATORUL Dr. ROBIN

5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.

Un flacon 2 lei. În provincie contra mandat 2,50

Cereți prospecte gratuite

TÂMPLĂRIA

O. MIHAILESCU & BALOȘAN

ABSOLVENT AL ȘCOALEI SUPERIOARE DE ARTE ȘI MESERII DIN BUCUREȘTI

PREMIAT LA EXPOZIȚIA DIN 1903 ȘI 1906

EXECUTĂ ORI ȘI CE LUCRĂRI DE ACEASTĂ BRANȘĂ CU PROMPTITUDINE ȘI ACURATEȚĂ.

AVÂND 20 ANI PRACTICĂ ÎN STRĂINĂTATE

ATELIER ȘI CASA PROPRIE

15, STRADA ȘERBĂNICĂ. — BUCUREȘTI. — STRADA ȘERBĂNICĂ, 15.